

פענוח הערות ומראי-מקומות

לקוטי שיחות ויחי חלק כ שיחה א.

דהרי אפ"ל שרצה לאמר עוד פרטים באשר יקרא באחרית הימים" נוסף על אלה שאמרם לקמן? ולכן פרש"י לאחר שהעתיק ואגידה לכם" - שלא מצינו המשך לזה, כי אח"כ הי' והתחיל אומר דברים אחרים. ההכרח שאח"כ הייתה התחלה מובן בפשוטו של מקרא (עד כ"כ שאין רש"י צריך לפרשו) שאמר יעקב מחדש: הקבצו גו', כנ"ל ס"ב.

(3) דניאל יב יג. ואתה לך לקץ ותנוס ותעמד לגרלך לקץ הימין:

אור התורה בראשית חלק ב ר"פ מקץ. ויהי מקץ שנתים ימים. פי' בזהר ר"פ מקץ דקצ"ג ע"א מאי שנתים ימים דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה. ופי' בזה"ח שם דתב דרגא מלכות לדרגא דאיה ביה זכירה יסוד. והכונה שנתייחדו ונתחברו אלו הנק' שנתים ימים ובאותו היחוד עלה זכרונו לפניהם. ואז ופרעה חולם וע"י החלום ההוא נתעלה במעלות עכ"ל. משא"כ קודם יחוד שנתים ימים כתיב ולא זכר שר המשקים כו' שלא נתגלה בחי' הזכירה. ובפי' ויהי מקץ בלק"ת מהאריז"ל פי' שהוא קץ הימין אע"פ שבזהר לא פי' כן. וכן נראה כי הלא ענין קץ הימין היינו קץ למה שנאמר השיב ימינו אחר. ומאחר דשנתים ימים היינו ענין היחוד א"כ עכצ"ל וימינו תחבקני וא"כ זהו ע"י קץ הימין. ועמ"ש מענין קץ הימין בבה"ז פי' פקודי דרל"ג ע"ב גבי איש לבוש הבדים וקנה המדה בידו ושם ביאר ענין קו המדה דאורות וכלים דאצי' שהוא ע"י מו"ס בוצד"ק ובינה הנק' משחתא ומשם נמשך שרש הקץ לכל דבר וכמ"ש בזהר כאן דף קצ"ד א' ע"פ לכל זמן ועת לכל חפץ. וע' זח"א פי' נח דס"ב סע"ב ע"פ הודיעני ה' קצי. שיש בי בחי' קץ. הא

(1) פרשתינו מט א. ויקרא יעקב אל-בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר-יקרא אתכם באחרית הימים:

(2) פסחים נו עמוד א. דאמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם". ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו? אמרו לו בניו: "שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד". אמרו: קשם שאין בלבד אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

רש"י ד"ה ואגידה לכם. בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים:

לקוטי שיחות חלק י"ח עמוד 171. בפרש"י בפרשתנו ג שינויים מל' הש"ס: (א) השמיט תיבת לבניו" (ב) השמיט תיבת הימין" (ג) מוסיף: והתחיל אומר דברים אחרים. (ובזה גם קשה: א) מאי קמ"ל? (ב) מהי האריכות והתחיל אומר (? ועכצ"ל אשר כ"ז מוכרח ומדויק בפשוטו של מקרא שיטת רש"י בפי' עה"ת. ובקיצור: א) פרש"י בא על התיבות ואגידה לכם" - ובמילא אין מקום להכפיל לבניו" (ב) החילוק דקץ הימין וקץ הימין - אינו נוגע כאן ולכן סתם - הקץ" (שאפילו במדרש כאן מפרש כן, וכש"כ בפרש"י, פשוטו של מקרא). או י"ל דלדעת המדרש קץ הימים וקץ הימין היינו הך. (ג) ההוכחה דביקש לגלות את הקץ כי ואגידה מורה על מלין דחוכמתא" (כנ"ל ס"ג) - אין לה מקום ע"ד הפשט. וא"כ קשה (כנ"ל סוס"ב) מנ"ל חידוש זה,

קץ הימין והוא מל' דאצ'ל וע"ד שנק' אחרית ונק' ים סוף סופא דכל דרגין ונעוץ סופן בתחלתן. ואפ"ל זהו קץ הימין שאזי יומשך ממנה בחי' או"ח ותהי' בחי' כתר מלמטה למעלה כו' ולכן אחרית גימט' כתר. ועמ"ש ע"פ מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף. שבקדושה גם הסוף הוא בחי' ראש. ועמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי. ואפ"ל שזהו ענין עד שתכלה רגל מן השוק להעלות בחי' רגל השמאלי שמתלבש בקץ דשמאלא. ואז יהי' קץ הימין. והבחי' הב' זהו קץ דשמאלא....

4 קלי יקר ר"פ. ואולם הלשון השני הדורש, שבקש לגלות הקץ ונסתלקה ממנו השכינה, לפי שבא לתרץ מהו שאמר ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה מאי קמ"ל, וכי עדיין לא ידענו שהיה במצרים י"ז שנה, שהרי בבואו לפני פרעה אמר ימי מגורי ק"ל שנה, וא"כ למה הוצרך לומר שהיה חי במצרים י"ז שנה, ועוד למה לא הזכיר לשון זה באברהם ויצחק או אמהות, אלא ודאי שבא להורות שפרשה השכינה ממנו, לפי שנאמר למעלה ותחי רוח יעקב אביהם, שפירושו ששרתה עליו השכינה מדקאמר רוח יעקב, וסד"א ששרתה עליו רוח הקודש כל הימים עד יום מותו, קמ"ל ויחי יעקב בארץ מצרים כי בבואו למצרים חי יעקב אבל לא רוח יעקב שנסתלקה ממנו השכינה מיד, לפי שאמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך, וא"כ מיד היה מוכן אל הצואה לצוות מחמת מיתה והיה חושש הקב"ה פן יגלה הקץ על כן נסתלקה ממנו השכינה, ועדיין לא ידענו מאיזו טעם נסתלקה שכינה ממנו, ע"כ באה פרשה זו שתומה לסמכה לפסוק וישב ישראל בארץ גושן, לפי שמהידוע שימשך נזק גדול מן ידיעת הקץ, כי הדורות הקודמים היודעים שהגאולה לא תהיה בימיהם לא ידרשו את פני ה' לבקש על הגאולה ועל התמורה. וכן פירש בעקידה, על המדרש (ילקו"ש קנז מט) האומר כשבקש יעקב לגלות הקץ אמר הקב"ה ולא אותי קראת יעקב (ישעיה מג כב) ר"ל שלא היית חס על כבודי, כי מידיעה זו ימשך נזק זה שלא יקראו אותי ולא יבקשו פני הדורות הקודמים ויבקשו לישב וכמתאישים מן הגאולה, על כן סתם וחתם ה' הקץ האחרון כדי שבכל דור ודור יבקשו את פני ה' ואת דוד מלכם ויהיו מחכים קץ ישועתו תמיד, כאשר בעונינו מדה זו מצוייה בינינו אפילו בזמן שאין הקץ נודע מ"מ רבים המה עמי הארץ המתישבים בארצות העמים ובנין להם בתים ספונים וחשובים ושל אבנים בנין הקיום, ובסבה זו לעולם אינן דורשין את פני ה' בכל לב להביאם אל ארצם, וע"כ הקב"ה מניחם שמה, ולהנחה זו פסוק

וישב ישראל בארץ גושן. מדבר באשמת ישראל, שבקשו להיות חושבים ולהיות להם אחוזה בארץ לא להם, ונזק זה בא להם לפי שקץ גלות מצרים היה נודע להם, על כן הדורות הראשונים אשר ידעו בבירור כי לא בימיהם תהיה הגאולה ההוא בקשו להם ישיבה של קבע ואחוזה בארץ מצרים, על כן סמך לפסוק זה פסוק ויחי יעקב דלהורות שזק זה הנמשך לאותן הדורות מחמת שהיה קצם נודע גרם לו יחי יעקב אבל לא רוח יעקב, כי אם יעקב לבדו היה חי כדי שלא יגלה הקץ לאחרון ושלא יתפשט נזק זה לדורות.

יפה תואר לב"ר פרק צה ב. לגלות להם הקץ. שצדיקים היו ובטוח היה בהם שאע"פ שיתארך הקץ לא יסורו מאחרי ה' ונתכסה מהם פן יהיה לרועץ. אם יודע להבאים אחריהם ויתיאשו מן הגאולה אם תהיה לעתים רחוקות. וכתב הרב ש"ט בן ש"ט בפרשה זו שיש אנשים שאינם עובדים להשי"ת רק משום שיקוו אל הגואל ואם ידעו שרחוקה העת ימרדו בו ובתורתו:

6 רש"י ר"פ ד"ה ויחי יעקב. למה פ'רשה זו סתומה? לפי שפ'ינו שגפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישרא'ל מצרת השעבוד, ש'התחילו לשעבבדם; דבר אחר: שבקש לגלות את הקץ לבניו, ונסתם ממנו. ב"ר:

בראשית רבה ר"פ. ויחי יעקב בארץ מצרים (בראשית מז, כח), למה פ'רשה זו סתומה מכל הפ'רשיות של תורה, אלא פ'ינו שגפטר אבינו יעקב התחילה שעבוד מצרים על ישרא'ל. דבר אחר, למה היא סתומה מפני שבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ ונסתם ממנו. דבר אחר, למה היא סתומה מפני שסתם ממנו כל צרות שעבולם.

ב"ב לח עמוד ב. סבךך סבךך אית ליה, וסבךך דסבךך סבךך אית ליה.

ערכין טז עמוד א. רבה בר רב הונא כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חבךך חברא אית ליה וחברא דחבךך חברא אית ליה.

10 בראשית רבה ר"פ. ראה הארה 6.

רש"י ר"פ. ראה הארה 6.

11 יפה תואר לבראשית רבה שם. משל לאוהבו של מלך. צ"ל ד"א משל למלך כי לפי המשל הזה לא נתכסה ממנו הקץ רק שפחד מפני הקב"ה לגלותו:

מנחת יהודה לבראשית רבה שם. ראה בסוף.

12) תרומה כה ה. וְעָשׂוּ לִי מִקִּדְשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם:

תניא פרק מא. אך אמנם אמרו רז"ל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל לכן יתכוין ליחד ולדבקה בו ית' מקור נפשו האלהית ומקור נפשות כל ישראל שהוא רוח פיו ית' הנק' בשם שכינה על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותן ולקיימן והיא היא המשפעת בו כח הדבור הזה שמדבר בדברי תורה או כח המעשה הזה לעשות מצוה זו ויחוד זה הוא ע"י המשכת אור א"ס ב"ה למטה ע"י עסק התורה והמצוות שהוא מלוכש בהן ויתכוין להמשיך אורו ית' על מקור נפשו ונפשות כל ישראל לייחדן וכמ"ש לקמן פי' יחוד זה באריכות ע"ש.

13) לקוטי שיחות חלק י עמוד 168. ועדיין צריך להבין דיוק לשון חז"ל ונסתלקה ממנו שכינה": הלא המכוון בזה הוא לתת טעם למה לא גילה יעקב את "קץ הימין" והו"ל לכאורה לומר: ונתכסה (הקץ) ממנו" או כיו"ב ומהי הנתינת טעם בזה שנסתלקה השכינה? גם צ"ל הרי אמר להם תומ"י כו"כ עניני נבואה, הרי ששרתה עליו השכינה. והענין הוא: יעקב ביקש לגלות לבניו (היינו את הידוע לו) קץ הימין", כי לפי ראות עיניו (שהוא ראה אותם כפי שעמדו בעולמו" הוא) חשב שהם ראויים (אחרי שיהיו במצב דהאספו" - הכנה מסויימת) שיגלה להם את הקץ ". ולכן אמר האספו ואגידה לכם" : כאשר תתאספו ותתאחדו - ואגידה (ואגלה) לכם וגו' באחרית הימים", את קץ הימין. ונסתלקה ממנו (מה) שהוא באותה שעה - מבקש לגלות הקץ לבניו (יי) שכינה": היכולת להשכין בענין זה גילוי הקץ - למטה (שזהו פירוש ל' שכינה", ששוכנת ומתלבשת" יי). כלומר: יעקב עצמו שרתה עליו שכינתו ית' (הגילוי דאורא"ס ב"ה) גם לאחרי כן, שהרי אמר להם דברי נבואה, כנ"ל; וגם הקץ" עצמו לא נתכסה ממנו אלא שנסתלקה נתכסה ממנו השכינה" (ענין הגילוי למטה) של בחי' הקץ. וזהו הדיוק בלשון הגמרא נסתלקה ממנו שכינה" (ולא נסתם ממנו הקץ) כי רק הכח להשכין ולהמשיך גילוי הקץ (למטה) נסתלק ממנו.

14) תניא פרק כג. וְזֶהוּ שְׁאֲמְרוּ רַבּוּתֵינוּ-זְכוּרֹנָם- לְבִרְכָה: "הַעֲבֹת הֵן הֵן הַמְרַכְּבָה", שְׁפָל אַבְרָהָם פּוֹלָם הָיוּ קְדוּשִׁים וּמוֹבְדָלִים מֵעַנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נַעֲשׂוּ מְרַכְּבָה, רַק לְרִצּוֹן הַעֲלִיּוֹן לְבַדּוֹ כֹּל יְמֵיהֶם:

15) זהר חלק ג רכא עמוד א. דְּכַד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא לְמַעְבַּד לֹון בְּאַרְעָא, כְּמִלְאָכִין קַדִּישִׁין לְעִילָא, וּבָעָא לְמַבְנֵי לֹון בֵּיתָא קַדִּישָׁא,

וּלְנַחֲתָא לִיהּ מַגּוּ שְׁמֵי רְקִיעֵין, וּלְנַטְעָא לֹון לְיִשְׂרָאֵל, נְצִיבָא קַדִּישָׁא, כְּגוֹנָא דְדִיקְנָא דְלַעֲיָלָא. הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (שמות ט"ו:י"ז) תְּבִיאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נַחֲלָתְךָ. בְּאֵן אֲתֵר בְּמִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלְתְּ יְיָ. בְּהַהוּא דְפְּעֻלְתְּ אֲנָתְ יְיָ, וְלֹא אֲחֵרָא. מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלְתְּ יְיָ, דָּא בֵּית רֵאשׁוֹן. מִקְדָּשׁ יְיָ כּוֹנֵן דְרִיָּה, דָּא בֵּית שְׁנֵי. וְתַרְנוּיָהּ, אוּמְנוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא אֵיגוֹן. וּמִדְּאַרְגִּיזוּ קַמִּיָּה בְּמִדְבָרָא, מִיתוּ, וְאַכְנָס לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא לְבַנְיָהּ בְּאַרְעָא. (אוליפו עובדיהון) וּבֵיתָא אֲתַבְּנֵי עַל יְדֵי דְבַר נֵשׁ, וּבְגִין כַּף לֹא אֲתַקְיִים. וְשְׁלֵמָה הָהּ יָדַע, דְּבְגִין דְהָאֵי עוֹבְדָא דְבַר נֵשׁ לֹא יִתְקַיִם, וְעַל דָּא אָמַר, (תהילים קכ"ז:א) אִם יְיָ לֹא יִבְנֶה בֵּית שְׁוֹא עֲמֻלוֹ בּוֹנֵיו בּוֹ, דְהָא לִית לִיהּ בֵּיהּ קִיּוּמָא. בְּיוֹמֵי דְעֲזָרָא, גְרַם חֲטָאָה, וְאַצְטְרַכּוֹן אֵיגוֹן לְמַבְנֵי, וְלֹא הָהּ בֵּיהּ קִיּוּמָא. וְעַד כְּעַן, בְּנִינָא קְדָמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא, לֹא הָהּ בְּעֻלְמָא, וְלֹא מְנַא דְאֲתֵי כְּתִיב, (תהילים קמ"ז:ב) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְיָ, אִיהוּ וְלֹא אֲחֵרָא. וּבְנִינָא דָּא אֲנֵן מְחַפְּאֵן, וְלֹא בְנִינָא דְבַר נֵשׁ, דְלִית בֵּיהּ קִיּוּמָא כָּלְל.

16) בשלח טו יז. תְּבִאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלְתְּ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנֵן דְרִיָּה:

17) עירובין נד עמוד א. וְאָמַר רַבִּי (אַלְיָעָזֶר): מֵאֵי דְכַתִּיב "חֲרוֹת עַל הַלְוִיחֹת", אֲלֵמְלִי לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ לְוִיחֹת הַקְּרָאוֹנוֹת — לֹא נִשְׁתַּכְּחָה תוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל. רַב אַחָא פַר יַעֲקֹב אָמַר: אֵין כָּל אוּמָה וְלִשׁוֹן שׁוֹלֵט בְּהוֹן, שְׁנַצְאָמַר: "חֲרוֹת" — אֵל תִּיקְרִי "חֲרוֹת", אֲלֵא חֲרוֹת.

שמות רבה פרק לב. הִנֵּה אֲנִכִי שְׁלַח מִלְאָךְ, הָדָא הוּא דְכַתִּיב (תהלים פב, ו): אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתָם, אֵלֹו הַמְתִּינוּ יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁהָ וְלֹא הָיוּ עוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, לֹא הָיְתָה גְּלִיּוֹת וְלֹא מִלְאָךְ הַמְּנוֹת שׁוֹלֵט בְּהוֹן, וְכֵן הוּא אוֹמַר (שמות לב, טז): וְהִמְכַתֵּב מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלְוִיחֹת, מֵהוּ חֲרוֹת, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְטַמְיָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר חֲרוֹת מִן גְּלִיּוֹת, וְרַבִּי נְטַמְיָה אוֹמַר חֲרוֹת מִמִּלְאָךְ הַמְּנוֹת, בְּשַׁעֲרֵי יִשְׂרָאֵל (שמות כד, ז): כֹּל אֲשֶׁר דְּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲדָם הַרְאִישׁוֹן צוֹיִתִּיו מִצְוָה אַחַת כְּדִי שְׁיִקְיָמָהּ וְהַשְׁוִיתִיו לְמִלְאָכִי הַשְּׂרָת, שְׁנַצְאָמַר (בראשית ג, כב): הֵן הָאֲדָם הָיְתָה כְּאֲדָם מִמֶּנּוּ, אֵלֹו שְׁהֵן עוֹשִׂין וּמְקַיְיִמִין תְּרִי"ג מִצְוֹת חוּץ מִן הַכְּלָלִים וּמִן הַפְּרָטִים וּמִן הַדְּקוּדִיקִים, אֵינּוּ דִין שְׁיִהִיו הֵן חַיִּין וְקַיְיִמִין לְעוֹלָם, וְכֵן הוּא אוֹמַר (במדבר כא, ט): וּמִמִּתְּנָה נַחֲלִיאֵל, שְׁנַחֲלוּ מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיִהִיו חַיִּים וְקַיְיִמִים לְעוֹלָם, כִּיּוֹן שְׁאֲמְרוּ (שמות לב, ח): אֵלֵה אֲלֹהֵיךָ

ישראל, בא מות עליהם, אמר הקדוש ברוך הוא בשיטתו של אדם הראשון הלכתם שלא עמד בנסיונו שליש שעות ובתשע שעות נקנסה עליו מיתה, אני אמרתי אלהים אתם, ונהלכתם אחר מדותיו של אדם הראשון (תהלים פב, ז): אכן באדם תמותון.

18 גו"א ר"פ. לפי שבקש לגלות את הקץ. ב"ר (צו, א). פירוש קץ כל הגלויות, שאין לפרש קץ מצרים – דלמה נסתמא ממנו, שהרי הקץ של מצרים נגלה לאברהם בפירוש, שאמר לו הקב"ה (ר' לעיל טו, יג) "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה", ולא ציוה עליו שלא לגלות. ואין לחלק ולומר שלא גלה לו מתי מתחילין לחשוב אלו ארבע מאות, דמכל מקום אם אין לגלות קץ מצרים אין לגלות גם כן דבר זה שהגלות הוא ד' מאות שנה, אלא מפני שרצה לגלות הקץ של כל הגלויות.

19 לך לך טו יג-יד. ונאמר לאברהם ידע תדע פיהג' ויהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם אתה גוי אשר יעבדו בן אגזי ואחריו יצאו ברכש גדול:

20 בראשית רבה פרק מד יז. (בראשית טו, יב): והנה אימה חשקה גדלה נפלת עליו. אימה, זו בבל, דקתיב (דניאל ג, יט): באדן נבוכדנצר התמלי חמא. חשקה, זו מדי, ששהחשיכה עיניהם של ישראל בצום ובתענית. גדלה, זו ונו.

לך לך שם פסוק יב. ויהי השמש לבוא ומרדמה נפלה עליאברהם והנה אימה חשקה גדלה נפלת עליו:

פסוק יד רש"י ד"ה וגם את הגוי. וגם לרבות ד' מלכות, שאף הן פלים על ששעבדו את ישראל:

21 ברכות ד עמוד א. ונדוד מי קרי לנפשיה "חסיד"? והקתיב "לולא האמנתי לראות בטיב ה' בארץ חיים", ומנא משמיה דרבי יוסי: למה נקוד על "לולא"? — אמר נדוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מובטח אני בה שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו?! שמה יגרום החטא. כדברי יעקב בר אידי, דרבי יעקב בר אידי רמי, פתיב: "והנה אנכי עמך ושמתיה בכל אשר תלך", וקתיב: "ויירא יעקב מאד" אמר: שמה יגרום החטא. פתמניא "עד יעבר עמך ה', עד יעבר עם זו קניית". "עד יעבר עמך ה'" — זו ביאה ראשונה, "עד יעבר עם זו קניית" — זו ביאה שנייה. מפאן אמרו חכמים: ראויים היו

ישראל ליעשות להם גס בימי עזרא כדכר שבעשה להם בימי יהושע בן נון. אלא שגם החטא.

פרש"י וישלח לב יא. קטנתי מכל החסדים. נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכה אני ירא, שמה משהבטחתיני נתקלקלתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו (שבת ל"ב):

22 הקדמת הרמב"ם לפה"מ. אבל ענין פחד יעקב אחר שהבטיחו הקב"ה בבשורות טובות כמו שנאמר (בראשית כח) והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך והיה מפחד פן ימות כמו שנאמר (שם לב) ויירא יעקב מאד ויצר לו אמרו חכמים ז"ל בענין ההוא שהיה מפחד מעון שמה יהיה גורם לו מיתה והוא מה שאמרו (ברכות דף ד) קסבר שמה יגרום החטא. יורה זה שהקב"ה מבטיח בטובה ויגברו העונות ולא יתקיים הטוב ההוא ויש לדעת שענין זה אינו אלא בין הקב"ה ובין הנביא אבל שיאמר הקב"ה לנביא להבטיח לבני אדם בבשורה טובה במאמר מוחלט בלא תנאי ואחר כן לא יתקיים הטוב ההוא זה בטל ואי אפשר להיות. בשביל שלא יהיה נשאר לנו מקום לקיים בו אמונת הנבואה והקב"ה נתן לנו בתורתו עיקר שהנביא יבחן כשיאמנו הבטחותיו. ואל העיקר הגדול הזה רמז ירמיהו במחלוקתו עם חנניה בן עזור. מפני שירמיהו היה מתנבא לרעה ולמות ואמר שנבוכדנצר יגבר ויצליח ויחריב בית המקדש וחנניה בן עזור היה מתנבא לטובה ולשוב כלי בית ה' לירושלים המובאים בבלה ואמר לו ירמיהו כשנתוכח עמו על דרך העקרים השמורים שאם לא תתקיים נבואתו ולא יגבר נבוכדנצר וישובו כלי בית ה' כמו שאתה אומר אין זה הדבר מכחיש לנבואתי אולי הקב"ה ירחם עליכם אבל אם לא יתקיים דברך ולא ישובו כלי בית ה' בזה יתברר שנבואתך שקר ולא יתקיים לך נבואה עד יתקיימו היעודים הטובים שהבטחת בהם.

רמב"ן פרשת בא יב מ. ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה משנולד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה, שמשעה שהיה זרע לאברהם נתקיים בו כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם (בראשית טו יג), ושלשים שנה היה משנגזרה גזרת בין הבתרים עד שנולד יצחק, וכשתמנה ארבע מאות משנולד יצחק תמצא מביאתן למצרים עד יציאתן מאתים ועשר שנים. זה לשון רש"י. (רש"י על שמות י"ב:מ') והוא דעת רבותינו (במכילתא כאן). אלא שאינו מתוקן בפירושו כל צרכו, שהרי כתוב (בראשית יב יד) ואברם

בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרון, ומעמד בין הבתרים היה אחר כך ימים רבים. אבל נצטרך לתרץ הענין כמו ששנו בסדר עולם (פרק א) אברהם אבינו היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן שבעים שנה, שנאמר (שמות י"ב:מ"א) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים חזר לחרון ועשה שם חמש שנים, שנאמר (בראשית יב ד) ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרון. ויהיה ענין הכתוב לומר כי בצאתו מחרון ארץ מולדתו שלא חזר וראה עוד בבית אביו היה בן שבעים וחמש שנה: ודעתי בדרך הפשט כי ה' אמר לאברהם, ידוע תדע כי טרם תתי לך הארץ הזאת גר יהיה זרעך בארץ לא להם ימים רבים ארבע מאות שנה, ולא חשש להודיע השלשים, כי אמר לו עוד ודור רביעי ישובו הנה (שם טו טז), להודיעו שלא ישובו מיד בסוף ארבע מאות עד הדור הרביעי שיהיה שלם עון האמורי, ירמוז לשלשים שנה הללו, כי עמדם במדבר ארבעים שנה לא מפני עון האמורי שלא נשלם: ויהיה שיעור הכתוב ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים עד שלשים שנה וארבע מאות שנה שישבו שם למלאות להם כן בארץ לא להם הודיענו הכתוב כי עתה בצאתם נשלמה הגלות הנגזרת עליהם והוציאתם מעבדות לחירות, לא שיוציאתם ממצרים ויהיו עוד גרים בארץ לא להם. ובעבור שכבר הזכיר הענין הזה והודיע בו, לא הוצרך בו להאריך, כי לא בא הכתוב הזה רק להודיע השלשים שנה שנוספו עליהם. ולכך אמר דרך קצרה שהשלימו במצרים ארבע מאות שנה הנאמרים לאברהם אביהם וידועים להם, ועוד שלשים שנה, וחזר ואמר ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה לגלותם יצאו מארץ מצרים לחירות עולם: ודומה לו (דברים ב יד) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד ל"ח שנה, להשלים החשבון, כי לא הלכו מקדש ברנע עד נחל זרד ל"ח שנה, אבל ישבו בקדש שנים רבות, ואח"כ הלכו משם וחזרו לאחור דרך ים סוף, ובשנת ל"ח עברו נחל זרד והנה שיעור הכתוב והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד עד שלשים ושמונה שנה. וכמוהו, אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה (דניאל יב יב), שיגיע לקצם, לא להם עצמם:

23 רש"י לך לך טו יג ד"ה כי גר יהיה זרעך. משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה כיצד? יצחק בן שלשים שנה כשנולד יעקב, ויעקב כשירד למצרים אמר ימי שגני מגורי שלשים ומאת שנה, הרי

ק"צ, ובמצרים היו מאתים ועשר כמנן רד"ו, הרי ארבע מאות שנה. ואם תאמר במצרים היו ארבע מאות, הרי קהת מיורדי מצרים הנה, צא וחשב שנתיו של קהת ושל עמרם ושמונים של משה וקהת ושל ישראל ממצרים, אין אמה מוצא אלא שלש מאות ותשעים, ואמה צריף להוציא מהן כל השנים שסי קהת אחר לדת עמרם ושסי עמרם אחר לדת משה:

מקץ מב ב. ויאמר הנה שמעתי כי יששכר במצרים רדו-שמה ושרו-לנו משם ונתנה ולא נמות:

רש"י ד"ה רדו שמה. ולא אמר לנו, רמז למאמים ועשר שנים שישמעאלו למצרים כמנן רד"ו:

תנחומא עה"פ. ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. אמר יעקב לבניו, אתם גבורין, אתם נאים, אל תפנסו בשער אהד ואל תעמדו במקום אהד, שלא ישלט בכם עין רע. הנה שמעתי כי יששכר במצרים רדו שמה. מה רדו, שראו שירדו שמה וישמעאלו למצרים כמנן רד"ו. רדו שמה, שכל הלוקם תבואה מן השוק, ירדה היא לו. וירדו אחי יוסף וגו'. הנה לו לכתב בני ישראל. אלא שבתחלה לא נהגו בו אהנה ומכרוהו, ולכסוף, היו מתחרטין ואומרים מתי נרד למצרים ונחזיר אחינו לאחינו. וכשאמר להם אביהם לירד למצרים, נתנו כלם דעה אחת להחזירו.

בראשית רבה עה"פ. ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (בראשית מב, א), אמר להם אל תוציאו בידכם פרוסה [נסח אחר. פרוטות]. ואל תפנסו כלכם בפתח אחת מפני העין. (בראשית מב, ב): ויאמר הנה שמעתי וגו' רדו ושרו לנו משם, אמר רבי אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן עתידין לעשות שם מאתים ועשר שנה מנן רד"ו. (בראשית מב, ג): וירדו אחי יוסף עשרה, אמר רבי בנמינ ממשמע ששאמר אחי יוסף, איני יודע שהם עשרה, אמתקא, אלא תשעה חלוקים לאהנה, ואהד לשפר בר, (בראשית מב, ד): ואת בנמינ אחי יוסף וגו'.

24 בראשית ו ג. ויאמר יהוה לא-ילון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשער והיו ימיו מאה ועשרים שנה:

25 ישע"י ס כב. הקטן יהנה לאלה והצעיר לגוי עצום אגני יהנה בעתה אחישנה: {ס}

סנהדרין צח עמוד א. אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (ישעיהו ס, כב) בעתה וכתוב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה.

פרש"י לישעי' ד"ה בעתה אחישנה. זכו אחישנה לא זכו בעתה:

26) רלב"ג לך לך שם. ארבע מאות שנה. ר"ל עד סוף ארבע מאו' שנה מעת הולד יעקב שהיה הראשון מהגרים מזרעו בארץ לא להם גרות מתמיד. והנה מיהר הש"י את הקץ כמו ששים שנה אם היה שלא ישבו ישראל במצרי' כי אם מאתים ועשר שנה כמו שאמרו רז"ל ואפשר שיאמר אומר שהיה מושב בני ישראל שם מאתים ושבעים שנה. וזה כי קהת אפשר שהיה כמו בן שתי שנים בבואו למצרים. ואפשר שאחר זה הזמן ק"ע שנה הוליד לו עמרם שהוא קן קהת. והנה אי אפשר שנאמ' שהיה זה הקץ מעת הולד יצחק לפי שלא ישלם לנו הקץ שזכר בפרשת וארא והוא ארבע מאות ושלושים שנה כי אי אפשר לנו שנ' שזאת הנבואה היתה קודם הולד יצחק שלשי' שנה לפי שאברה' יצא מחרן כ"ה שנה קודם הולד יצחק. וזאת הנבואה היתה להכרח אחר בא אברם לארץ כנען בעת שהתחיל אברהם להתיאש מלהיו' לו זרע ולזה אמ' ואנכי הולך ערירי. וידמה שזאת הנבואה היתה סמוך לנתינת הגר לאברהם לאשה ומה שאמר בעל סדר עולם שאחר זאת הנבואה שב אברהם לחרן ועמד שם ה' שנים כדי לכוון החשבון הנזכר בפרשת וארא הוא בלתי נראה לנו כי לא נתיאש אברם מלהיות לו זרע עד היותו בן שמנ' וחמש שנה שישבו עשר שנים בארץ כנען. ולזה השתדלה אז שרה לקחת בזה עצה ממה שירא' ממנו שיהיה אמרו ואנכי הולך ערירי סביב הזמן ההוא. ועם זה לא תמצא שיצא אברהם מארץ כנען אשר צוהו השם יתע' לשבת בה אם לא לסבת חזקה כמו הרעב הכבד כי היה בזולת זה עובר מצות הש"י. ולזה לא יתכן שנאמר ששב לחרן ועמד שם חמש שנים. וג"כ הנה הכתוב ספר שכשהיו באים באר' כנען באו לחרן וישבו שם וזה לאות כי לא באו מארץ כנען לחרן ועוד שאם היה העניין כן לא מהר השם יתע' את הקץ כשהוציא ישראל ממצרים. והנראה ממה שנ' שם שכבר מהר להם את הקץ למען בריתו עם האבות. והנראה בעיני שהקץ מעת שנולד יעקב עד מלאת ת' שנה ומהר הש"י את הקץ שלשים שנה מפני חוזק העבודה הקשה אשר היו המצריים מעבידים ישראל באמרו ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו. והנה מנין ת"ל שנה היו מעת היות לאברהם זרע. ר"ל מעת שנולד יצחק כי ביצחק נקרא לו זרע וממנו יהיה גם כן הזרע גולה בארץ לא לו. ויהיה מושב בני ישראל במצרים מאתים וארבעים שנה זה נאות מאד בזה העניין. ואפשר ג"כ שיהיה מנין ת"ל עת הגעת הנבואה הזאת לאברם שהוא לפי הנראה בלתי פחות מע"ה שנה

קודם הולד יעקב. וזה שאחר זה נתנה שרה שפחה לאברם והיה זו לאברם שמונה וחמש שנים. והנה מיהר הש"י את הקץ לפי זאת ההנחה כמו מ"ה שנים. ובעבור חטא המרגלים נתאחרו במדבר מ' שנה ונשארו ה' שנים שנכנסו לארץ קדם הקץ וזה נאות מאד כמו שנבאר בג"ה במה שיבא ר"ל שלא הגיע עדיין קץ כניסתם לארץ אחרי מות משה. ולזה היו צריכים שיהיו באופן מהשלמות שתדבק בהם ההשגחה האלהית בדרך שינצחו מאומות ההם.

ש"ך עה"ת לך לך שם. ואמר וענו אותם ארבע מאות שנה, כאן רמז לו שישתעבדו כמו שיעור ארבע מאות שנה, כי לא אמר ועבדום בארבע מאות שנה אלא ארבע מאות שנה שיעור ארבע מאות כמו שאני עתיד לכתוב על פסוק כי ידעתי את מכאוביו, שבא להם כל כך כאב באלו רד"ו שנים כשיעור ארבע מאות שנה:

שם שמות ג ז. ויאמר ה' ראה ראיתי. שתי ראיות, ראיה למה שנגזר עליהם גלות, וראיה למה הם נגאלים קודם הגיע הקץ הגזור שהוא ארבע מאות שנה, ואמר ראה כלומר סיבת הגלות ידוע הוא, אבל על מה שאמרת למה הם נגאלים קודם הזמן הגזור, הוא שראיתי את עני עמי וגו' כי ידעתי את מכאוביו, שידעתי שכל המכאובים והעינוי והשיעבוד שהיה ראוי לבוא עליהם בארבע מאות שנה כולם באו באלו המאתים ועשר שנה שישבו בגלות, אם כן תם הקץ, וזהו כי ידעתי: ומצאתי סיוע לדברי מהזוהר פרשת תשא (ח"ב קצ"ט). והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת וגו', אמר רבי יוסי כמה סתימין כל אורחין ושבילין מכל בני גלותא ולא שביק לון פתחון פה, אי הכי להוי כמה דהוי בכל דרא ודרא דלא יכלין למסבל גלותא ולא אגרא ויפקון מדינא דאורייתא ויתערבון בשאר עמין, והאריך שם ואמר (בעמ' ב') מאי באחרית הימים דא איהי אמה קדישא היא אחרית הימים ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא ואילו יהדרון בתיאובתא אפילו חד ביש או חד צערא יתחשיב עלייהו כאילו סבלו כולא עד כאן, ואם על גלותנו שבא בעוונותינו אמר כן דאייתי עליהון חד ביש או חד צערא יתחשיב כאילו סבלו כולא, כל שכן בגלות מצרים דלא היה בחוביהו אלא בגזירה דגזר קודשא בריך הוא על ההיא מלה דאמר אברהם במה אדע, דעל חד צערא דסבלו במאתים ועשר שנה אתחשיב כאילו יתבי בגלותא כל ארבע מאות שנה: וגם יש שתי ראיות אחרות, שהן עמי וחלקי ונחלתי, וראיה אחרת שהם במצרים תחת יד מזל טלה גימטריא דם, ששולט

עליהם מאדים, ולזה וארד להצילו ולהעלותו, לקחתים לחלקי ולהביאם בתחומי:

(27) סוטה יא א. וכן לענן הטובה מרים וכו'. מי דמי? הָתָם — תָּדָא שְׁעָתָא, הָכָא — שְׂבָעָה יוֹמֵי! אָמַר אַבְיָי, אֵימָא: וְלַעֲנָן הַטּוֹבָה אֵינּוּ כֵּן. אָמַר לִיה רַבָּא: הָא "וְכֵן לַעֲנָן הַטּוֹבָה" קַתְנֵי! אָלָא אָמַר רַבָּא, הָכִי קַתְנֵי: וְכֵן לַעֲנָן הַטּוֹבָה, דְּבִאוּתָהּ מִדָּה, וְלַעוֹלָם מִדָּה טוֹבָה מְרוּבָה מִמִּדַּת פּוֹרְעָנוּת.

(28) פּרש"י ויגש מזי יט. ותן זרע. לְזַרְע הָאֲדָמָה; וְאִף עַל פִּי שְׂאֵמֶר יוֹסֵף וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין תְּרִישׁ וְקִצִיר, מִפְּיָן שְׂבָא יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם בְּאֵה בְּרָכָה לְרַגְלֵיו וְהַתְחִיל לְזַרְע, וְכֵלְהָ הֶרְעֵב, וְכֵן שְׁנִינּוּ בְּתוֹסֶפֶתָא דְּסוּטָה:

פרש"י שמות ג יד. אהיה אשר אהיה. אֶהְיֶה עִמָּם בְּצָרָה זֹו אֲשֶׁר אֶהְיֶה עִמָּם בְּשֶׁעָבוֹד שְׂאֵר מַלְכֵי־יִתּוּ. אָמַר לְפָנָיו, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מָה אֲנִי מְזַכֵּיר לָהֶם צָרָה אַתְרַת? דִּים בְּצָרָה זֹו, אָמַר לוֹ יָפָה אֲמַרְתָּ, כֹּה תֹאמַר וְגו' (ברכות ט):

(29) מאמרי אדה"ו ערך קץ עמוד תקלט. טעם שנסתלקה השכינה מיעקב כשביקש לגלות את הקץ כי משיח בא בהיסח הדעת כמ"ש ר"ז לרבנן במטותא מנייכו לא כו' לפי שהוא התגלות ההארה שלמעלה מהדעת לכן א"א להגיע שם ע"י הדעת, ויכול הקץ להתאחר מזמן לזמן (כי סיבת איחור הגלות מחמת שעדיין לא נשלמו הברור' והנה בהמשך הזמן הם חוטאים עוד ע"כ הוא מעכב וחוזר ומתעכב כו'. ולכן יש רמז להרבה זמנים על הקץ שאז בזמן יעקב הי' הקץ כך מחמת שלא חטאו כ"כ, ואח"כ בימי דניאל נתאחר לפי שחטאו, וכן אח"כ בימי רשב"י כו') אך אלו הי' יעקב מגלה להם הקץ בדיבור פי' כפי שהי' אז לפי אותו הזמן אזי גם אח"כ לא הי' יכול להשתנות שלכן צדיק ורשע לא קאמר הגם שבמח' יודע אבל עדיין יוכל האדם לשנות, אבל משיצא בדיבור כתי' הוא אמר ויהי כו' שלא יוכל להשתנות.

(30) ב"מ לח עמוד א. משנה' המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר מוכרן בפני ב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים: גמ' מאי טעמא אמר רב כהנא אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו ורב נחמן בר יצחק אמר חיישינן שמא עשאן המפקיד תרומה ומעשר על מקום אחר.

(31) קידושין ל ב. ואמר רבי שמעון בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שגאמר: "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שגאמר: "אלהים לא יעזבנו בידו".

סוכה נב ב. אמר רבי יצחק: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, שגאמר: "רק רע כל היום". אמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שגאמר: "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו — אינו יכול לו, שגאמר: "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפוטו".

ויקרא רבה פרק כז ב. רבי תנחומא פתח (איוב מא, א): מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא, זה רוק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים, אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם גמולו ושכרו ולתן לו בן זכר. אמר רבי רמיה בן רבי אלעזר עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואמר כל מי שפעל עם אל יבוא ויטל שפרו, הדא הוא דכתיב (במדבר כג, כג): פעת יאמר ליעקב ולישראל וגו', ורוח הקדוש אומרת: מי הקדימני ואשלם, מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזונה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי ספה עד שלא נתתי לו מקום, מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים, מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גרן, מי הפריש לפני סלה עד שלא נתתי לו עסה, מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה, הדא הוא דכתיב: שור או כשב או עז.

(32) ד"ה ויגש תרס"ו. וכמו"כ יובן בנפש האדם שהיא בבחי' רצו"ש, שזהו ע"י כח עליון הבא מלמעלה. אלא שבאדם הוא ממדרי' עליונה יותר, מב' טעמים. הא', לפי שירד ונתלבש בלבוש גשמי, לזאת אינו מספיק בחי' הרצו"ש שבהחיות לעוררו בבחי' רצו"ש, לפי שאין זה נרגש בו כ"כ. ועוד זאת, להיות שעבודתו היא עבודה פנימית למעלה מעלה מעבודת המלאכים וצבא השמים כו', כידוע, לכן גם ההתעוררות בא ממדריגה עליונה יותר, והיינו מבחי' עצמות אוא"ס, שנמשך גילוי אור עליון על הנשמות לעוררם בבחי' רצוא לעלות למעלה. וכידוע" בענין וישכם לבן בבוקר כו"י, דלבן הוא בחי' לובן העליון", והיינו בחי' אוא"ס שלמעלה מסדר השתל'

כו', ונמשך הארה מבחי' לובן העליון בבחי' בקר דאברהם אוהבי, לעורר נש"י בבחי' רצוא. וכמו" שאנו רואים בחוש, שבכל בקר אור יש התעוררות פתאום בכל נשמה, שמתעוררת לעבודת הוי', לילך ולידבק בהוי' אחד באהוי"ר באמת, ולא לילך אחרי ההבל כו', ולא יחפוץ בחיים הגשמיים להתגאל בתאוות זרות כו', אלא ימאס בהם, ויחפוץ רק בקרבת אלקים לבדו כו'. והתעוררות כזאת תמצא בכל אדם לפ"ע, בכל עת ושעת הכושר למעלה, שיומשך עליו רוח ממרום פתאום לעוררו בזה ברוח חיים שבלבו. והוא מה שמתעורר לבבו פתאום בלי הכנה מקודם כלל, דאם הי' לו הכנה בלבו בהתעוררות מצ"ע, ודאי רוח אייתי רוח ואמשיך רוחי, להמשיך עליו מלמעלה לעוררו, אבל כשמתעורר פתאום בלא הכנת עצמו כלל, זהו אות ומופת גמור שמלמעלה מעוררים אותו, וכמו שיש בת קול בכל יום שמכרזת שובו כו', וכמו"כ הוא במדרי' עליונות דרצוא, שבא ג"כ ע"י התעוררות מלמעלה דוקא. וכמו במלאכים יש כח אלקי המעוררם לעלות, וכידוע"י דה' גבורות דאימא מעוררים למעלה מלאכים עליונים כו'. וענין הה"ג היינו בחי' הרצוא וההסתלקות דהאור אלקי, שפועל בחי' הרצוא בנבראים כנ"ל. וכמו"כ הוא בבחי' גבורות דמל', דע"י בחי' הרצוא שבה, נעשה הרצוא בנבראים ומלאכים עליונים, וכמ"ש בזהר דכד איהי סלקא כולהו סלקין אבתרה, בבחי' תוקף הרצוא ביותר כו'. וכך הוא בנשמות שנק' נר הוי', נמשך בהם מלמעלה שיתעוררו ממילא לעלות למעלה כניצוץ העולה מאליה להיכלל בשלהבת כו', והו"ע בחי' אה"ר בנשמות להיות בבחי' תוקף הרצוא, כמו שהיא בעצם בנשמה בטבעה ותולדתה להמשך אל עצמות אוא"ס ממש, וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו', להיות שרשה ומקורה בבחי' עצמות, והיא מקושרת בעצם באוא"ס בבחי' התקשרות עצמיות, ולזאת תמשך אליו ית' בכל עצם נפשה ומהותה להכלל כו'. וכמו הניצוץ שנמשך במרוצה גדולה להכלל בהשלהבת כו', כמו"כ הנפש נמשכת והולכת במרוצה גדולה להכלל באוא"ס ב"ה כו'. אמנם כ"ז לא נעשה ונתעורר בהנשמה מעצמה, כ"א ע"י כח עליון דוקא, שז"ע מה שאהרן כה"ר מדליק את הנרות, שפועל בחי' אה"ר בנש"י היינו שמעוררם לעלות למעלה כו', אל מול פני המנורה יאירו כו', דהיינו ההעלאה אל בחי' פני המנורה, שזהו בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס כו'. ומשם גופא נמשך הכח הזה והתעוררות הזאת שיעלו למעלה כו', דכאשר מאיר בחי' עצמות אוא"ס בהנשמה, נעשה בחי' הרצוא להכלל

בבחי' עצמות אוא"ס כו'. וכמ"ש בכהאריז"ל על פסוק רשפי' רשפי אש, דקאי על הרשפי אש דכנסת ישראל, ומהיכן יצאה אש זה, היינו בחי' הרשפי אש דכנס"י, משלהבת שיצאה מי"ה, וכמ"ש בלקו"ת מהאריז"ל פ' ויראי בענין עמון ומואב, והיינו דבחי' הרשפי אש דאה"ר בנש"י היא באה מלמעלה. ועל זה נאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם, שהיא האהבה העליונה הבאה מלמעלה להיות כשלהבת העולה מאליה כו', וכמ"ש בסידור בהערה לתיקון חצות, ונמצא, הגם שיש בטבע בכל ניצוץ אלקי לעלות למעלה ליכלל ולידבק במקור חוצבה באלקות, והוא בחי' אה"ר כניצוץ שעולה ונכללת בשלהבת כו', הגה התעוררות זו לעלות נמשך לה מלמעלה, וכמו עד יערה עלינו רוח ממרום" דוקא, והוא בעת וזמן הכושר שיש עת רצון למעלה, וכמו בשבת, שאז מאיר בחי' רצוה"ע, ונמשך בחי' אה"ר בנש"י כו', וכן ביו"ט כו'. ונמצא, הן בבחי' ההתעוררות כללית בכל יום הוא ע"י גילוי מלמעלה, שהנשמה מתחדשת בכ"י בבחי' כח ואור עליון לעוררה לעבודת הוי', שזהו ההארה מבחי' לובן עליון כנ"ל, והו"ע חדשים לבקרים שמתחדשת כו' כנ"ל, והן בבחי' אה"ר דנשמות כניצוץ הנמשך כו', הוא מה שבא בהנשמה מלמעלה דוקא כו', וכמ"ש כי אתה נרי הוי', דהתעוררות בחי' נר הוי' דנשמה להיות בבחי' רצוא הוא מלמעלה דוקא, דאתה נרי כו'. והתעוררות זאת היא בבחי' רוח דוקא, וכמו עד יערה עלינו רוח ממרום, רוח דוקא, דרוח הוא בחי' רצון, שמתעורר הרצון שבנפש מלמעלה כו'. כי ענין הרצוא בבחי' רשפי אש, זהו במדריגת הנשמה שהיא בבחי' המשכה (שאינה מקושרת ודבוקה ממש כו'), שם שייך ענין הרשפי אש לעלות כו'. ומתעורר ע"י הרצון כו', כי האור העליון המעורר את האדם, הן בכללות העבודה והן בבחי' אה"ר, הוא שנגרש בהרצון שבנפש שמתעורר ברצונו כו', והרצון שהוא הרוח, הוא המביא את יסוד האש שבנפש לידי גילוי להיות בבחי' רצוא כו'. וכמו"כ בחי' השוב, מה שיחפוץ בקרבת אלקי' להמשיך את האור למטה ע"י תורה ומצות כו' כנ"ל, זהו ע"י התעוררות מלמעלה. וכמו שנת"ל, דכשם שהתעוררות הרוח שבאדם הוא להיות בבחי' רצוא, דהיינו לאהבה את הוי' כו', כמו כן הוא התעוררות הרוח ללכת בדרכי כו' בתורה ומצות כו'. דמעצמו לא הי' הולך בדרכי הוי' בבחי' שוב בקיום התומ"צ, כי זהו היפך טבע הנשמה, כ"א מפני שזהו רצוה"ע, אבל אין זה נרגש בהנשמה למטה, ולזאת לא הי' הולך כו', כ"א מצד ההתעוררות מלמעלה שנתעורר ע"ז כו', והוא ג"כ מצד ההארה

העליונה שמבחי' לובן העליון, דבהתעוררות זו יש זאת ג"כ להיות כל היום בקיום התו"מ כדבעי כו'. ובפרט בחי' השוב שאחר הרצוא דאה"ר, שזהו ע"י כח עליון, והוא מ"שי2 ואתה משמרה בקרבי, שלא תהי' בבחי' כליון לגמרי בהאה"ר, כ"א להיות בבחי' שוב למטה כו'. וכ"ז הוא בבחי' הרצון, שהוא עצם התקשרותו לאלקות והנתינה והמסירה שלו לאלקות (דיא איבער גיגעבונקייט און דיא אוועק גילייגטקייט צום רצה"ע כו') (עי' לקמן ד"ה כי כאשר השמים), ואמיתית הרצון דעצמות א"ס הוא בבחי' השוב, דלא לתהו בראה כו', והרצון הזה הוא נרגש ברצון האדם, ופועל בו שלאחר כל רצוא יהי' בבחי' שוב דוקא כו'. אמנם עדיין צ"ל, דלפי הנ"ל הלא עבודת האדם אינה מכח עצמו, כ"א מה שמעוררים אותו מלמעלה להיות בבחי' רצו"ש, היינו לאהבה את הוי' וללכת בדרכיו כו', והלא ידוע דעיקר העבודה היא שתהי' מכח עצמו דוקא", בבחירתו ורצונו כו', אבל מה שע"י התעוררות מלמעלה, הלא אין זו עבודה שבבחי' רצונו, ואין זו עבודה כלל כו'. אך הענין הוא, דהנה באמת בחי' ההתעוררות הנ"ל הבאה מלמעלה, מה שמתעורר פתאום בלי הכנה לאהבה את ה' כו', ה"ז רק כמו הקדמה אל העבודה האמיתית שייגע האדם את עצמו בעבודה במוח ולב כו'. וכמו שאנו רואים בחוש דהתעוררות הזאת היא חולפת ועוברת במעט זמן, דעם היות שלשעתה היא בתוקף גדול, הנה במעט זמן היא חולפת ועוברת והי' כלא הי' כו'. רק בעת הזאת שיש לו התעוררות מלמעלה, צריך האדם לייגע א"ע לבוא לידי עבודה פנימיות בהתבוננות באלקות ולהוליד אהוי"ר כו'. דלהיות שע"י ההתעוררות הנ"ל נעשה פתיחת הלב ופתיחת הנפש בכלל, ולכן הוא מסוגל אז להיות בהתבוננות אמיתי להתבונן באלקות ולהבין היטב את הענין, שיוקלט במוחו בהנחה טובה, ומאיר הענין האלקי בגילוי בפנשו כו'. אשר לא בכל עת וזמן הוא מוכשר לזה, דיש עתים שגם אם חפץ להתבונן ולהיות מקורב לאלקות, אבל לא יכול להתבונן, שאין ההשגה כדבעי, ואין בזה חיות, ואינו נקלט במוחו כו', והיינו מצד ענינים המעלימים ומסתירים על נפשו, והם עניני הגוף ונה"ב וחומריותם כו' (אם הם ענינים גלויים המבלבלים את הנפש בעת התפלה בכמה מח' זרות והרהורים רעים, וכמה שמתאמץ בהתבוננות לא ינוח אצלו הענין כלל, וגם אינו מועיל לגרש את המחשבות כו', והיינו מפני שנטמאה נפשו בח"נ וכה"ג", אשר מעלים ומסתיר על הנפש, שאינו מאיר בו האור האלקי, ומזה באים לו ג"כ המחשבות המבלבלות כו', וגם נפשו מתעבה ומתגשם

עי"ז, שאינו כלי לאלקות כו'. או שהן בהעלם, דעם היות שאינו(ו) [ם] מבלבלים לו בגלוי, מ"מ, יש דבר המונע ומסתיר, והיינו ג"כ מענינים הנ"ל, אלא שהן ממה שהי' מכבר הימים, ועכשיו אינו שייך לענינים אלו, אלא שלא תיקן אותם, ולזאת, אם כי אינם מבלבלים לו בגלוי, מ"מ, לעתים ה"ז מסתיר על הנפש, שמתמטם המוח והלב כו'), ומשו"ז אינו יכול להתבונן, ומכ"ש לבוא לידי אהוי"ר כו' (ולכן העצה לזה היא לעורר ר"ר על קכד נפשו, שע"ז מעורר וממשיך עליו בחי' רחמים העליונים 65, שע"י הארת בחי' רחמים העליונים מתבטלים ההעלמות וההסתרים שמהנה"ב, ועושה פתיחת הנפש שיהי' ביכולתו להתבונן כו'). אמנם כאשר יש התעוררות מלמעלה, ה"ז מסיר ההעלמות וההסתרים, ונעשה מסוגל ומוכשר להתבוננות, וצריך לייגע א"ע להשיג את הענין האלקי בטוב ובהעמקת הדעת, שיורגש בנפשו היטב, ושיתעורר בלבבו בבחי' אהבה וקירוב לאלקות לדבקה בו, שיהי' כל חפצו ורצונו רק בהאור והחיות האלקי כו'. וזו היא העבודה האמיתית שהיא בבחי' קיום בנפשו, דעם היות שאי אפשר שתהי' ההתבוננות והאהבה בתמידות, אמנם, נשאר מזה על כל היום להיות סור מרע ועשה טוב בפועל ממש, להזהר מאד מכל דבר שהוא היפך אלקות, ושמעלים ומסתיר על אלקות, ולהיות לו חיות בקיום המצות ויחפוץ בהם כו'. משא"כ ע"י בחי' התעוררות הנ"ל לבדה, שהיא בבחי' מקיף לבד, וממילא אינה שייכה לקיום המצות בפו"מ כו', ובפרט לתיקון ובירור הנה"ב, שזהו ע"י העבודה הנ"ל בבחי' פנימיות דוקא. דכאשר מתעורר באהבה שחפץ באמת באלקות, הרי כל מה שאינו אלקות, ובפרט מה שהוא היפך אלקות, הרי אינו חפץ כלל וכלל, ועי"ז נכנעים ונחלשים המדות טבעים דנה"ב ומתבטלים במשך זמן כו'. ומכ"ש כאשר מייגע בעבודתו לברר ולתקן פרטי המדות דנה"ב, והיינו שמייגע א"ע שגם הנה"ב יבין את הענין האלקי והטוב דאלקות, ויתעורר גם הוא באהבה להוי', שע"ז נעשה כפי' וביטול דמדות טבעים דנה"ב כו', דכל זה אינו שייך בהתעוררות לבדה הבאה מלמעלה, כ"א דוקא ע"י העבודה הנעשה מכח התעוררות זאת כו'. והגם שפועלת ג"כ בנה"ב שלא יעלים ויסתיר על הנה"א, ויהי' ביכולתו להתבונן כו' כנ"ל, זהו רק מה שפועל ביטול כללי בנה"ב, ורק לשעתו, אבל לא שהוא נכנע ומתבטל בעצם עי"ז, כי הנה"ב אינו שייך לאור וגילוי זה שיאיר בתוכו כו'. דדוקא בנה"א שהוא שייך בעצם אל האור העליון, ה"ז פועל בו פתיחת הנפש להיות מוכשר ומסוגל אל עבודה

שם ד"ה והוי' אמר המכסה אני. והנה באמת יש בזה ג"כ ב' אופנים. הא', שעיקר הבירור הוא מכח העליון, רק שאינו נרגש בהתחתון, ולזאת התחתון מתברר בכח עצמו, אבל הוא מכח עליון שבהעלם כו'. והב', שהגם שיש בזה כח עליון, ובגילוי דוקא, ומ"מ, הבירור הוא בכח התחתון מכח עצמו ויגיעתו דוקא כו'.

33 ר"ה יח עמוד א. אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב: מניין לגזר דין של צבור שאינו נחתם. אינו נחתם! והקתיב: "נכתם עונף לפני" אלא: אף על גב שנקחתם — נקרע, שנאמר: "פה אלהינו ככל קראנו אליו". והקתיב: "דךשו ה' בהמצאו!" ה"תם בנחיד, ה"כא בצבור. בנחיד, אימת? אמר רבה בר אבונה: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. "וניה פערשת הימים ויגף ה' את נבל" — עשרה ימים מאי עבידתיהו? אמר רב יהודה אמר רב: פנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

36 לקוטי שיחות חלק טו עמוד 430. דאס וואס אידן לערנען תורה און זיינען מקיים מצות אין א צייט ווען ס'איז ניטא קיין שעבוד וגלות גלות איז מ'ווייס עס ניט קיין גרויסער חידוש; נאכמער, אפילו ווען אידן היטן אפ תומ"צ זייענדיק אין גלות, אבער דער מצב פון גלות איז אזא אז מ'פילט בגילוי דעם קץ", די גאולה בהשגה דעם קץ און אויס גלות", דעם אויסגעלייזט ווערן און ארויס פון אויך אין דעם זאגט זיך נאך ניט ארויס דער שלימות'דיגער ויחי" פון אידן. בשעת אבער דער שעבוד און צרת הגלות איז אזוי גרויס אז בשכל אנושי זעט מען גארניט ווי אזוי מ'קען פון אים אויסגעלייזט ווערן נסתם הקץ" — און דאך גלויבט מען באמונה שלימה אז די גאולה וועט קומען, ביז אחכה לו בכל יום שיבוא", און אין דעם מיצר און יסורי הגלות לערנט מען תורה און מ'איז מקיים המצות - דא ווערט אפגענער- הייט אנטפלעקט אז תומ"צ איז דער אמת'ער חיות פון אידן. ובמילא איז פארשטאנדיק אז דוקא דורך דעם דריקט זיך אויס דער אמת'ער חיות פון יעקבן (וכנ"ל הוא בחיים" דורך דעם וואס זרעו בחיים") - ויחי יעקב".

37 ברכות ט עמוד א. "דךר נא פאזני העם" וגו'. אָמרי דְבִי רַבִּי יִצְחָק: אִין "נָא" אַלָּא לְשׁוֹן בְּקוּשָׁה, אָמַר לִיהַם הַקְּדוּשׁ פְּרוּדָּהּ הוּא לְמִשְׁה: בְּבִקּוּשָׁה מְמָה, לְדָּ נְאָמוֹר לְהַם לְיִשְׂרָאֵל: בְּבִקּוּשָׁה מְמָם, שְׁאֵלוּ מִמְצָרִים פְּלִי כְסָף וְכָלִי זָהָב, שְׁלֵא יֵאמַר אוֹתוֹ צְדִיק, "נְעַבְדוּם וְנַעֲנוּ אֲתָם" —

האמיתית כו' כנ"ל, אבל הנה"ב אינו שייך לזה כלל, ורק מצד שהיא הארה גבוהה, ה"ז פועל ביטול בנה"ב בכללות (וגם זה אינו בהענינים פנימיים ועצמיים שלו כו'), אבל אינו פועל בו ביטול בעצם כו', וכשמסתלק האור, ה"ה כמו שהי' כו' (ואינו דומה ג"כ לענין תושלי דתורה" שמתשת כח הנה"ב, כמשנת"ל (בד"ה ויתן לך) שזהו בדרך בירור, להיות כי התורה היא בבחי' אור פנימי, ומתלבשת גם בעניני שקר לברר כו', ה"ז פועל הבירור בנה"ב שמתברר ומתבטל בעצם, והוא בבחי' קיום בו, וכמו בעבודה הנ"ל במוח ולב כו', ואדרבה, עוד יותר, לפי שהוא הבירור מלמעל"ט כו', וכידוע, אבל התעוררות הנ"ל היא בבחי' מקיף, וממילא אין הנה"ב מתברר עי"ז כו'), ורק ע"י העבודה בבחי' פנימיות דוקא במוח ולב, עי"ז נעשה בירור וביטול הנה"ב כו'. ועוד זאת, שהעבודה בבחי' פנימיות היא נותנת כח ועוז בנפשו להיות עוד בעבודה זו להתבונן ולהתעורר באהוי"ר כו', להיות שנעשה עי"ז בעצם בבחי' קירוב לאלקות (וגם הנה"ב נחלש ונתבטל כו' כנ"ל), ממילא יעבוד עבודתו עוד, וא"צ ע"ז התעוררות מלמעלה עוד הפעם, כ"א מעצמו יעבוד עבודתו ויעלה במעלות בעילוי אחר עילוי במדרי' הקירוב והדביקות הלוך ונסוע כו'. והנה העבודה הזאת שבבחי' פנימיות, ה"ה מכח עצמו, שמייגע א"ע בהתבוננות ושיהי' נרגש בפנימיות, וצריך ע"ז גיעת נפש ויגיעת בשר כו'. וכן להתעורר באהוי"ר כו הגם שבא בדרך עילה ועלול, מ"מ צ"ל הכנה ע"ז כו', וכמ"ש מזה בד"ה וכל העם רואים רס"ה". ועם היות שכ"ז הוא מכח ההתעוררות מלמעלה שעושה פתיחת הנפש שלו כנ"ל, וגם בעת ההתבוננות והתפעלות ישנו לבחי' התעוררות הנ"ל בהעלם כו', מ"מ, ההתבוננות וההרגש פנימי והתעוררות אהוי"ר הכל הוא מכח עצמו ויגיעתו, רק שבא מכח ההתעוררות כו' (ובאמת בעת ההתבוננות צ"ל להעלים ההתפעלות שמצד ההתעוררות דאל"כ, לא תהי' ההתבוננות כדבעי, ולא תהי' בבחי' או"פ כו'), וה"ז רק שהוא בדרך עזר וסיוע שיוכל להיות ההתבוננות, אבל ההתבוננות עצמה וכללות העבודה ה"ז מכח עצמו כו'. והעבודה פנימיות היא עיקר העבודה. כי התעוררות הנ"ל היא לבדה אינה עבודה מצ"ע, כ"א מה שהיא הקדמה שתהי' העבודה עי"ז כו' (וכידוע) דהתפעלות בהתלהבות שבבחי' מקיף א"ז עבודה כו', וכנ"ל שאינו שייך לקיום תו"מ ולבירור נה"ב כו'), וכמו וישכם לבן בבקר, שזהו הקדמה שתהי' העבודה אח"כ בתפלה, אבל ההתעוררות לבדה אינה עבודה כו'.

קיים בהם, 'נאחרי כן יצאו ברכש גדול' — לא קיים בהם. אמרו לו: ולנאי שנצא בעצמנו! משל: לאדם שיהיה קבוי בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למקור מבית האסורין, ונותנין לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה מקם, הוציאוני היום, ואיני מבקש פלוג.

38 לקוטי תורה ב עמוד ב. ויבן זה בעבודת ה' הנהגה אנו רואים שיש ב' מדרגות בעבודה. הא' בחי' אתעדל"ת ביגיעת נפש ויגיעת בשר בהעמקת הדעת בהתבוננות ולב נשבר שעי"ז יבא בנפשו גילוי אור קרבת אלקים והיינו באתעדל"ת אתעדל"ע. ומדרגה הב' היינו שלפעמים יוכל להיות התפעלות בנפש שלא ע"י הכנה ויגיעה כלל וכמו שאנו רואים שיש הרבה אנשים שמתעוררים פתאום ויתלהב לבם ומוחם בתפלה משך זמן מה בלי נודע להם הסבה מאין בא אליהם התעוררות זאת ובמעט זמן יכלה כח התעוררות זאת. והיינו שהיא באמת הערה מלמעלה רק אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת ועמ"ש בד"ה שיר השירים בענין פ"ה התהללו בשם קדשו. והנפקותא בין מה שבאתעדל"ת אתעדל"ע ובין האתעדל"ת הנמשך רק מצד אתעדל"ע שכאשר יש אתעדל"ת ממש ע"י יגיעת נפש אזי הוא דבר שיכול להתקיים לעד שהרי ע"י אתעדל"ת נתעורר אתעדל"ע והיא המאירה ומתגלה בנפש בבחי' פנימית כיון שהכין לבו לזה תחלה, ולכן עי"ז יתן כח ועוז בנפשו להיות עוד אתעדל"ת משא"כ כשאין יגיעת נפש ויגיעת בשר מלמטה רק מה שנתעורר נפשו ע"י ההערה מלמעלה ולא הכין לבו לעורר אח"כ נפשו הנה יוכל להיות חולף ועובר ההתפעלות ואין לה קיום כי בהסתלק הארה עליונה זו שאינה מאירה רק בעת רצון אזי היה כלא היה ההתפעלות מאחר שלא היתה רק בסיבת הערה והארה עליונה לכן בהסתלק האור בטילה האהבה שנסתעף ממנה, וזהו ענין איש מזריע תחלה יולדת נקבה. ונשים דעתן קלות ותוכל להתפתות אחר התפלה לתאוות העולם. אבל אם אשה מזרעת תחלה להיות באתעדל"ת אתעדל"ע אזי יולדת זכר שהוא דעת חזק בעבודה כו', ועמ"ש מענין איש מזריע תחלה סד"ה והיה מספר בני גבי בת קול מכרזת ומ"ש בד"ה שוש תשיש ותגל. וזהו הסבה למה שקובלים א"ע בעלי העבודה על היות בהם רוח טהרה והתעוררות לעבודת ה' על כמה שבועות ואח"כ פוסקת לגמרי כו'. והסבה לזה הוא לפי שהתעוררות זו היתה מלמעלה לבד לכן אחר הפסק והסתלקות אור האתעדל"ע נשאר על עמדו וטבעו. ועמ"ש ע"פ היינו כחולמים:

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 335. ס'איז דאך דא דער כלל: הכל הולך אחר החתום". און וויבאלד אז דער סיום וחותרם פון ספר ויקרא איז מיס מעשר דוקא - דארף מען זאגן, אז דאָס וואָס מעשר קומט נאָך בכור, איז ניס נאָר ווייל אזוי איז עס דער סדר הענינים (כנ"ל ס"ב), אז פריער קומט אתעדל"ע [בכור], און דערנאך עבודת האדם [מעשר], נאר אויך ווייל עס איז דא אַ מעלה אין דער קדושה וואָס קומט דורך עבודה לגבי דער קדושה וואָס קומט מלמעלה. און דערפאר איז דער סיום וחותרם פון ספר ויקרא מיט מעשר. ווייל דער תכלית פון ענין הקרבנות איז - עבודת האדם און דערפון איז אויך מובן בנוגע דעם סדר אין התחלת ספר ויקרא און פ' בחוקותי: דאָס וואָס די אתעדל"ת (תקריבו את קרבנכם) קומט נאָך דער אתעדל"ע (אדם כי יקריב גו"), איז - ניט נאָר ווייל די התעוררות וואָס קומט נאָר מצד אן אתעדל"ע האט ניט קיין קיום ובמעט זמן יכלה כח התעוררות זאת", און דעריבער מוז זיין אן אתעדל"ת מצד האדם וואָס דורכדעם ווערט ער אַ כלי צו דער אתעדל"ע און זיי ווערט אַ דבר שיכול להתקיים לעד", דבר המתקיים", נאר אויך - ווייל דאס איז אַ סדר פון מעלין בקודש": עס איז פאָראַן אן עילוי אין אתעדל"ת (עבודת האדם) לגבי דער וואָס קומט מצד אתעדל"ע.

39 תורה אור ס"פ ויצא. אך המשכת גילוי זה מבחי' מעלת ומדרגת האבות עצמם כו' כי האבות היו בבחי' מרכבה דאצי' דאיהו וגרמוהי חד ולא כל נפש תוכל שאת גילוי זה. אבל להיות גילוי זה נמשך ונשתלשל בבי"ע ששם מושרשות נפשות כלל ישראל הוא ע"י בחי' ומדרגת השבטים כי שבט הוא לשון המשכה כמו כוכבא דשביט וגם לשון שבט וענף מן האילן הגדול שהם בבחי' מרכבה לעלמא דאתגליא בבחי' (הים) עמד על י"ב בקר הם בחי' י"ב שבטים כנגד ארבע חיות המרכבה פני אדם כו' וכל א' כלול מג' אבות הרי י"ב ומשם נמשך השפעת והמשכת גילוי אלקותו ית' בכלל הנפשות של ישראל שבחי' ומדרגת השבטים יכולים כל ישראל שאת בנפשם.

לקוטי תורה צו יז עמוד ב. ומעתה יובן ג"כ מה שנאמר והכהו לשבעה נחלים כנגד ג' אבות וד' אמהות. כי הנה הי"ב שבטים הם בבריאה ונק' מרכבתא תתאה. אבל האבות הן הן המרכבה היינו מרכבתא עילאה דאצי' והיינו שהם חג"ת דאצי'.

ספר הליקוטאים ערך יעקב אות יג. הנה ידוע שהשבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא א' כו הול"ל אין בלבינו אלא אחד. אך הענין הוא דמה שאין בלבם אלא אחד תלוי בחי' יחוד זה מה שאין בלב יעקב אלא א' ע"כ ההכרח אמרו כשם שאין בלבך כו' והוא ממש ענין המאמר כגוונא דאינון מתייחדין לעילא אוף הכי איהי אתייחדת לתתא בכורסייא למיהוי אב"א כו' וביאור דבר זה הנה ידוע הטעם שנק' שבטים מל' שבט וענף כמו ענפי אילן שמסתעפים מגופא של אילן וי"ב השבטים הם כענפים המסתעפים מהם, ושרש בחיי שבטים למעלה הוא בעולם הבריאה ונק' בזהר כורסיא ששם ראשי' גילוי אור אלקי להוות ולהחיות מאין ליש ועיקר זה האילן הוא בחי' חג"ת דאצי' שהאבות הם המרכבה לשם בבחי' ביטול במציאות ממש כו', ובחיי השבטים המסתעפים מהם הם י"ב ג"א, אבל הם בבחי' ביטול היש לאין בלבד כי עולם הבריאה הוא בבחי' בריאה מאין ליש שהיש בטל לאין משא"כ בחי' אצי' דאיהו וחיוהי חד מיוחדים באצי' ונק' יחו"ע כידוע אין זה ביטול היש לאין בלבד אלא הוא בחי' ביטול דאין מצ"ע והו"ע ביטול דאבות שהן המרכבה בבחי' ביטול העצמי כו', וזהו שנק' בלי הזהר אילנא דחי זה נמשך י"ב שבטי' והן בעולם הבריאה שהוא בבחי' התפשטות מאין ליש רק שהיש בטל לאין כנ"ל וזש"א השבטים ליעקב שהוא בריח התיכון כו' בחי' ת"ת דאצי' שהוא עיקר האילן שממנו מסתעפים השבטים כנ"ל כשם שאין בלבך אלא אחד כו' כלומר מבחי' יחו"ע שבלבך דוקא בבחי' אצי' דאיהו וחיוהי חד כו' נמשך לנו ג"כ בחיי יחו"ת שהוא בחי' ביטול היש לאין ולולי בחיי הארת יחו"ע דיעקב נמשך לבריאה לא הי' יחו"ת דשבטים בעולם הבריאה מפני שיעקב הוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה דהיינו מקצה העליון שבאצי' לקצה התחתון שבבחי' מלי דאצי' בבריאה ששם האור בא בבחי' גבול מאין ליש גם שם מבריח מהארת אצי' דיו"ע ואין המסך המבדיל בין אצי' לבריאה מבדיל ומפסיק הארת והמשכת יעקב להיות בריח התיכון כו' אלא בוקע המסך וזהו יעקב אותיות יבקע כמ"ש אז יבקע כשחר אורך כו' משא"כ משני הקוין ימין ושמאל אינם מבריחי' מן הקצה לקצה התחתון אלא ע"י הבדלת המסך כו', וע"ב אברהם יצא ממנו ישמעאל כו' משא"כ יעקב שלימא דאבהן כו' וזהו שאמרו לו כשם שאין בלבך דוקא דמבחי' יחו"ע שבלבך שמיחד ממש באצי' נמשך לנו ג"כ להיות יחו"ת ג"כ בבחי' ביטול היש לאין בתכלית אבל לא כמו יחו"ע ממש

רק כשם שאין כו' כך כו' כמ"ש כגוונא דאינון מתייחדין באצי' אוף הכי כו' כמו אור הבקיעה כו' .

(40) תורה אור ג עמוד א. והנה בעוה"ז הגשמי שהוא מגושם כמו עפר מן האדמה ואעפ"כ מפני שיש בו חיות רוחני מעפר העליון שבעולם התהו שלפני אצי' יש בו יכולת להתתקן. והנה ענין התקון היינו בירור הרע מן הטוב להסיר הסיגי' והפסולת כדי שיוכל הטוב לעלות. והנה בבריאה רובו טוב כו' עד בעשי' רובו רע ומעורב כו'. וצריך עבודה תמה גם לבחי' זו להפריד הרע ובירור זה נעשה ע"י סדר התפלה שעד"ז נתקן כל סדר התפלה והיינו ע"י בחי' רצוא אם ישים אליו לבו כו'. ורצוא זה היינו מ"ש כי בכה ארוץ כו' אדלג שור. שור פי' חומה דהיינו בחי' מקיפים ואדלג שור ר"ל שאדלג למעלה מבחי' כל המקיפים מחמת בחי' רצוא לדבקה בו בא"ס ב"ה ממש שהוא למע' מגדר עלמין ואינו לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב כו' וכל עולם האצי' עולם הברודים נקרא אדם דעשיה בלבד ואדם דיצירה עולם הנקודים כו'. ומרצוא זה יתפרדו כל פועלי און כמ"ש רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים כו'. ועד"ז הוא כל סדר תפלה שהיא בכללה רוממות אל כו' ולכן בה ועל ידה נעשה הבירור והפירוד הטוב מהרע וזו היא עבודת התפל' ברצוא שהיא בירור המ"ן. אבל בירור המ"ד שהיא ההמשכ' עליונה שמעולם האצי' להיות ביטול והתכללות כבאצי' ממש בחי' יחוד עליון אשר שם איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד חד ממש. זה נעשה ע"י תורה ומצות שהן הן המשכות מבחי' יחוד עליון דאורייתא וקוב"ה כולא חד. ורמ"ה פקודים הם רמ"ח אברין דמלכא אברין ממש שהן כלים לאור וחיות הנמשך ומלוכש ומתפשט בהם מאא"ס ב"ה ממש אלא שירדו ונתלבשו בעניינים גשמיים בשביל גשמיות העוה"ז וחומריותו כדי להעלותם ושתכלל גם חיות גשמיו' העוה"ז באור וחיות העליון ולכך הוצרך חיות העליון לירד ולהתגשם כ"כ. ובזה יובן יתרון ומעלת עסק התורה וקיום המצות בעוה"ז יותר מדו"ר של הנשמה טרם ירידתה כי הנשמה עם היות שהדו"ר שלה גבוהים ונעלים מאד ביתר שאת אפי' מן המלאכים שבעולם ההוא בכל עולם ועולם לפי מה שהוא כנודע שהמלאכים הם מחיצוניות העולמות והנשמות הן מבחי' פנימיות. עכ"ז מאחר שהנשמה היא בחי' נברא ומחודש יש מאין אינה מיוחדת במאצילה ב"ה כיחוד תורה ומצות דאורייתא וקוב"ה כולא חד ממש ורמ"ח מצות הן רמ"ח אברין דמלכא ממש שהן הן חכמתו ורצונו ממש והוא המדע כו'. ומ"מ אורייתא בלא דו"ר לא פרחא לעילא כי

מאחר שירדה ונתלבשה בעניינים גשמיים הרי היא מקושרת למטה והרי היא בבחי' ירידה מאור פניו ית'. אבל ע"י דו"ר הנה הוא ממשיך אור א"ס ב"ה המלוכב בתורה בבחי' יחוד גמור להיות אורייתא וקוב"ה כולא חד וכנודע מ"ש במ"א בענין עסק התורה לשמה דע"ז אמרו מעלה אני עליהם כאלו עשאוני. עשאוני ממש שע"י עסק התורה נמשך הוי"ו של שם הוי"ה ב"ה שהוא ת"ת וע"י המצות וכללותן היא מצות הצדקה נמשך ה"א של שם הוי"ה כנודע ודרך כלל ע"י תורה ועבוד' וגמ"ח נמשכו ג' קווין חח"ן בימין כו' והן ג' ווי"ן מויסע ויבא ויט כו' שהווי"ן הם המשכות מהיודי"ן שבראש הווי"ן כו': והנה בבחי' זו ארץ קדמה לשמים. ארץ הוא בחי' רצוא שבתפלה דהיינו בירור המ"ן תחלה ואח"כ שמים היינו השפעת המ"ד ע"י תו"מ כי השמים הם בחי' משפיעים כמ"ש המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר כו' למטר השמים כו' להיות המ"ד מברר את המ"ן להעלות עד שיוכלל גם בחי' העשיה בבחי' אצי' דאיהו וחיוהי חד כו'. וצ"ל קדמת בירור המ"ן תחלה כדי שאח"כ יבא בירור המ"ד לברר את המ"ן משא"כ בלי העלאת מ"ן אין כח במ"ד לברר כו'. וזו היא עבודתינו כל ימי משך הגלות שהרע גובר וצ"ל בירור הרע ולהפרידו מן הטוב. אבל לע"ל בביאת משיח ב"ב כשיושלם ויוגמר כל הבירור ויקויים בלע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר כו' שאז יהי' הכל בבחי' עולם התקון כבאצי' ממש שיהי' יחוד והתכללות למטה כמו למעלה. הנה התכלית הוא שיאיר ויתנוצץ גילוי אור עולם העקודים שלמעלה מעולם האצי' כמ"ש הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד. וזהו פנימי עתיק שיתגלה ואז יהי' התנוצצות נשמות חדשות שאין בהם בחי' בירור. דהנה כל הנשמות אשר מעולם הן שנכללו באדה"ר שצריכים בירור ותקון והן הן שירדו מחיצוניות עתיק שנשתלשלו כסדר המדרגות ומה שהוא מסודר כבר בסדר ההשתלשלות אין זה חידוש אבל חידוש נשמות הוא מלמעלה מן ההשתלשלות מה שלא ירד ונשתלשל עדיין והוא מפנימי עתיק שלא בא לידי גילוי בסדר השתל' כי סדר ההשתלשלות הוא שמחיצוניות שבעליון נעשה פנימי למטה. אבל פנימי עליון אינו יורד ומשתלשל כלל. ולע"ל יהי' גילוי אור חדש הזה שלמעלה מסדר ההשתלשלות. והוא עולם העקודים שלפני האצי'. כי באצי' שהוא עולם התיקון נתקן ונסדר כמו שראוי להיות השתלשלות בהתחלקות המדרגות חכמה וחסד כו' כמאמר אתה הוא חכים אלא ולא בחכמה ידיעה שנמשך אור א"ס בחכמה. וזהו אתה הוא אור א"ס

ב"ה שנתלבש בבחי' חכים כו'. וכן בכל הבחי' אתה הוא מבין כו' צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד כו'. והן מקורות לחכמה וחסד דבריאה שהן חכמה ידיעה וחסד ידיעה כו' אבל עולם העקודים הוא התכללות כל הכחות וכל הבחי' ועקוד בכלי א' כו' בלי התחלקות שם חכמה וחסד כלל וגילוי זה נקרא שמים חדשים וארץ חדשה אשר אני עושה. אני דייקא הוא המאציל עליון ברוך הוא. שלהיות כח ההתחדשות זה הוא מא"ס ב"ה עצמו כנודע ואעפ"כ נקרא בשם שמים וארץ. כי מאחר שהוא בבחי' איזה גילוי להיות אפי' מקור דמקור לסדר השתלשלות מוכרח להיות שם איזה בחי' שהיא דוגמת ההשתלשלות. ומאחר שבהשתלשלות נעשה שמים וארץ מוכרח להיות גם שם בחינות הללו אלא דשם נק' שמים וארץ שמים תחלה דהיינו מטי ולא מטי. מטי שרוצה להשפיע ולא מטי שאין הכלי יכול לסבול (משא"כ ממטה למעלה רצוא תחלה מים תחתונים בוכין כו') ולכן נקרא שמים וארץ הללו עומדים לפני פי' עומדים שעומדים תמיד. שהרי גם היום יש בחי' זו דעולם העקודים אלא שהיא בהעלם. ולע"ל יתגלה. והם לפני. פי' בבחי' פנימיות דהיינו פנימית עתיק כנ"ל:

41) אגה"ק סימן כח. למה נסמכה פְּרִשְׁת מְרִיָם לְפָרְשֵׁת פְּרָה, לומר לך: מה פְּרָה מְכַפֶּרֶת וכו'. וצָרִיף לְהַבִּין, לְמָה נְסַמְכָה דְנִקְא לְפָרָה אֲדוּמָה הַנְּעֻשָׂה חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִתְּנוּת, אֲלָא דְחֻטָּאת קַרְיָיָה רַחֲמָנָא [בכתב יד הנוסחא: 'הַנְּעֻשָׂה בְּחוּץ'. וּמִן תִּיבַת "לְשֵׁלֶשׁ" עַד תִּיבַת "רַחֲמָנָא" לִיתָא בְּכַתְבֵּי יָד] וְלֹא נְסַמְכָה לְפָרְשֵׁת חֻטָּאת הַנְּעֻשָׂה בְּפָנִים עַל גְּבֵי הַמְּזַבֵּחַ – פְּפָרָה מִמֶּשׁ. אָמְנָם, נוֹדַע מִזֹּהָר הַקְּדוּשׁ וְהָאֲרִיזוֹל, סוּד הַקְּרָבָנוֹת שְׁעַל גְּבֵי הַמְּזַבֵּחַ – הֵן בְּחִינַת הַעֲלָאת "מִיַּין נוֹקְבִין" מִנְּפִישׁ הַבְּהִמִית שְׁבַגְנוּגָה, אֶל שְׂרָשׁוֹן וּמְקוֹרָן – הֵן בְּחִינַת ד' חֵיוֹת שְׁבַמְרַכְבָּה הַנוֹשְׂאוֹת אֶת הַכֶּסֶּא, פְּנֵי שׁוֹר וּפְנֵי נֶשֶׁר וְכו', וְעַל־יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִים יוֹרְדִים "מִיַּין דּוּכְרִין" מִבְּחִינַת "אָדָם" שְׁעַל הַכֶּסֶּא, הַנְּקָרָא בְּשֵׁם "מִלְכָא" ו"זְעִיר אֲנִפִין". אַכֵּן, בְּשִׁרְפַת הַפְּרָה אֲדוּמָה, הִנֵּה עַל־יְדֵי הַשְּׁלֶכֶת עֵץ אֲרִזוֹ וְאֲזוּב וְכו' וּנְתִיבַת מִים חַיִּים אֶל הָאֶפֶר – נְקָרָא בְּשֵׁם "קִידוּשׁ מִי חֻטָּאת" בְּמִשְׁנָה, וְהִיא בְּחִינַת "קִדְשׁ הָעֲלִיּוֹן", הַנְּקָרָא בְּשֵׁם "טֵלָא דְבְּדוּלְחָא", כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּזוֹהָר הַקְּדוּשׁ, שְׁהִיא בְּחִינַת "חֻכְמָה עֵלְאָה" ו"מוֹחָא סְתִימָאָה" ד"אֲרִיף אֲנִפִין", וְעַלָּה אֵיתָמַר בְּדוּכְמֵי טוּבָא בְּזוֹהָר הַקְּדוּשׁ: "בְּחֻכְמָה אֲתַבְּרִירוּ", ו"אֲתַתְּפִכָא חֲשׂוּכָא לְגוֹהֲרָא", דְּהֵינּוּ עוֹלָם הַתִּיקוֹן, שְׁנַתְּבַרְרַן וְנַתְּמַקְּוֹן עַל־יְדֵי "מוֹחָא סְתִימָאָה" ד"אֲרִיף אֲנִפִין", מְעוֹלָם הַתְּהוֹ וּשְׁבִירַת הַפְּלִים, שְׁנַפְּלוּ בְּבִרְיָאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָה וְכו', כְּנוֹדַע. וְלִזְאוֹת – מְטַהֶרֶת טוּמְאַת הַמֵּת, אֶף שְׁהוּא אָבִי

אבות וכו', ולמטה מטה מנוגה: והנה, מודעת זאת, ד"אבא" יונק ממזל השמיני הוא תיקון "נוצר חסד", "נוצר" אותיות "רצון", והיא עת רצון המתגלה ומאיר בבחינת גילוי מלמעלה למטה, בעת פטירת צדיקי עליון, עובדי ה' באהבה, במקירת נפשם לה' בחייהם ערבית ונחרית בקריאת שמע, שעל ידי זה היו מעלים "מיין נוקבין" ל"אבא" ו"אימא" בקריאת שמע, פידוע. (וכן בתלמוד תורה דמתקמה נפקא). ועל ידי זה היו נמשכים ויורדים בחינת "מיין דוקרין" מתיקון "נוצר חסד", והם הם המאירים בבחינת גילוי בפטירתם, פנדוע – שפך עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה בבחינת העלם והסתר, מתגלה ומאיר בבחינת גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו. והנה, על ידי גילוי הארת תיקון "נוצר חסד" בפטירתו, מאיר "חסד" ה' מעולם עד עולם על נראיו, ו"פועל" ישועות בקרב הארץ, לכפר על עון הדור, אף גם על הדונות שהן מג' קליפות הטמאות שלמטה מנוגה, לפי שמזל ד"נוצר" מ"מוחא סתימאה" ד"אריה אנפין" מקור הברורים, ואתהפכא השוכא דשכירת הכלים לנהורא דעולם התיקון. מה שאין כן בקרבנות שעל גבי המזבח, שאינן מכפרים אלא על השגגות, שהן מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה, כמו שכתוב ב"לקוטי תורה" פרשת ויקרא. ולכן נסקכה לפרשת פרה דוקא – "מה פרה וכו'". ובגילוי פרת שמני הגירסא "מי חטאת וכו'":

סידור שער הל"ג בעומר דש עמוד ב. והנה, אחר שיום ל"ג בעומר, שהוא בחי' הוד שבהוד כנ"ל, הוא היותר אחרון במדרגה, ונעוץ בו מבחי' היותר עליון, משום דנעוץ תחילתו בסופן דוקא כנ"ל, א"כ בכל זה מובן הטעם לבחי' הלולא דרשב"י ע"ה שהיה בל"ג בעומר דוקא כידוע". דהנה ידוע ששרש נשמת רשב"י היה מניצוץ נשמת משה ע"ה, ולכך היה התגלות סודות התורה ופנימיותה על ידו דוקא, ולא ע"י תנא אחר, כמבואר בזהר", כמו שהיה התגלות התורה הנגלית ע"י משה רבינו ע"ה. והנה, כל ימיו היה עוסק בסודות התורה, וכשהגיע עת הסתלקותו בודאי הגיע בשעה ההיא לתחילת רואש כל המדריגות שלו בבחי' השגות ברזין דאורייתא, וזה היה ענין לימודו עם החברייא בשעה ההיא דוקא, כמבואר באד"ז בפ' האזינו, ולכך נק' אז הלולא דרשב"י. ולפי שגם כל מה שעסק כל ימיו ברזין דאורייתא עלו עם שרש נשמתו בעלותו בשעה ההיא", לכך היה אז דוקא גילוי הארת עיקר שרש שרשו ברום המעלות, במדרגה היותר עליונה למעלה מעלה, וכמו שאמר על עצמו בחד קטירא אתקטרנא

כו"י, וכמ"ש במ"א. ולהיות כי הכלל הוא דאין תחילתו מאיר אלא בסופן דוקא כנ"ל, משום שאור היותר עליון לא יוכל לבא בגילוי כ"א ביותר תחתון כנ"ל, ע"כ היה זמן הסתלקות שלו הנק' הלולא כנ"ל בל"ג בעומר דוקא, להיות שבל"ג בעומר הוא מדריגה היותר תחתונה, והוא בחי' הוד שבהוד הנק' מודים דרבנן, ובו דוקא נעוץ בחי' היותר תחילה גם מהאור שמאיר בבחי' הוד עצמו כנ"ל. וע"ד הנ"ל בענין הטעם מה שחז"ל דוקא תיקנו מודים דרבנן, לפי שהמה מבחי' עיני העדה הנק' תחילתו, שאינו מאיר אלא בסופן, והוא בהודאה דהודאה הנק' מודים דרבנן כו' וד"ל.

43) סה"מ קונטרסים חלק ב תלט עמוד ב. ויש בזה שני אופני עבודה, העבודה דאבות בבחי' מרכבתא עילאה, והעבודה דשבטים בבחי' מרכבתא תתאה, וזהו שהשבטים אמרו ליעקב, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, דהאבות הן מרכבתא עילאה בבחי' ביטול במציאות ממש בחי' יחודא עילאה, והשבטים היו מרכבתא תתאה ביטול היש בלבד שהוא אתכפיא בחי' יחודה תתאה, וזהו שאמרו כך אין בלבנו אלא אחד בכף הדמיון בלבד.

תורה אור פד עמוד ד. אך כיצד יגיע אדם לבחי' גילוי בחי' זו מאחר שהיה תחלה בבחי' גלות מצרים שנקודת הלב היא בבחי' קטנות ומסותרת ומכוסה בלבושי הנפש הבהמית למשוך אחר חיי הגוף ותענוגיו שהם הם היו אצלו חיים ותענוגים גמורים כל חד לפום מאי דידע בנפשיה. ואיך יהפך לבו מן הקצה אל הקצה ומן ההפך אל ההפך לגמרי להיות אהבת ה' תקועה בלבו כחייו ממש. הנה על זה נאמר ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף שלא נסעו ממצרים מיד לארץ ישראל אלא דרך המדבר. וכתוב לכתך אחרי במדבר שבחי' המדבר הוא בחינת אחרי ה'. והענין כי הנה יש בקדושה בחי' פנים ואחור. כמ"ש וראית את אחורי וגו'. וכתוב מגילה עפה כתובה פנים ואחור וגו'. וכנודע לידועי חן שיש שמות שהן בבחי' אחוריים והם שמות דקדושה. וכך יש בנפש האלהית פנים ואחור. פנים הוא בחי' פנימיות הלב ששורה ומתגלה בו בחי' הוי"ה אחד בגילוי ממש שזהו חיותו וקיומו והוא הוא שעשועיו ותענוגיו וחדות ה' ממש היא מעוזו. ובחי' אחור הוא שאינו מתגלה בו כל כך בבחי' חיות ותענוג רק שהוא מכריח וכופה את לבו להטות לכבו אליו יתברך ולאהבה אותו. וזהו לעשותה לאהבה שהיא אהבה העשויה בלב ע"י התבוננות ג"כ שמתבונן ומעמיק דעת בה' אחד ואיך

שהוא חיי החיים ומקור התענוגים אשר ע"כ יאתה כו'. ואעפ"כ לא מפני זה תהיה אהבה זו לבדה ממלא כל תוכיות הלב שלא להיות שום חפץ ורצון אחר כלל אלא שאהבה זו היא המושלת בלב ע"י המוח השליט על הלב שליט דוקא והוא בחי' אתכפייא סטרא אחרא ולא בחי' אתהפכא כנ"ל. והמשכיל יבין שיש בזה כמה מדרגות זו למעלה מזו. דהיינו שהגם שיעורר את האהבה בלבו עד שתחפץ באמת להתפשט מלבושי נוגה להיות בכל לבבך ובכל נפשך התלבשות מחשבה במחשבה כנ"ל. עם כל זה עדיין לא נתפשטה מלבושי נוגה לגמרי למאוס ברע רק שע"י התבוננות השכל מכריח ומחייב את הנפש לצאת מנרתקה עד שלבושי נוגה הם אצלו בעת ההיא בבחי' שינה שהרע כפוף ובטל אצלו ונק' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב באהבה הטבעית שבשרש נפשו. וביצר הרע לאתכפייא סט"א כו'. אבל עדיין אינו בבחי' לאתהפכא חשוכא לנהורא כנ"ל. דהיינו שאין לו אלא לב א' כו'. והנה ארז"ל שאמרו השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כן אין בלבנו אלא וכו' כי יעקב הוא ישראל שהוא בחי' ומדרגה העליונה שאין לו אלא לב אחד ומתענג על הוי"ה כנ"ל. וכך השבטים שהם כללות הנשמות עד סוף כל הדורות גם בחי' הבינונים שהם למטה ממדרגה זו אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד. והיינו בחינת אתכפייא שע"ז נעשה ג"כ גילוי הוי"ה אחד בכל לבבך ובכל נפשך והתלבשות מחשבה במחשבה כנ"ל. והיא היא הדרך שיבור לו האדם להתבונן בעומק שכלו ותבונתו בה' אחד כפי אשר תוכל נפשו שאת שע"ז יכוף ויטה לבבו לאהבה את ה' ולעמוד נגד כל מונע בשבירת התאוות ובכבישתן על ידי המוח השולט על הלב לאכפייא סט"א ומזה יעלה ויבא לבחי' אתהפכא כנ"ל. ויהיה גלוי פנימיות נקודת הלב ויאר ה' פניו וגו'. וזהו ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך וגו' שמבחי' אחוריים דקדושה נמשך לאדם שיהא לו דרך ומבוא לגלוי הוי' בפנימיות ולכן נק' ק"ש קבלת עול מלכות שמים עול דוקא שהוא בחי' אתכפייא ובחי' אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו'.

שם פז עמוד ג. הענין הוא דהנה כתיב בפ' ראשונה דק"ש שמע ישראל כו' אחד ואהבת בכל לבבך כו'. פי' שאהבה זו נולדה ונמשכה מן ההתבוננות בגדולתו ית' איך שהוי"ה אחד. כמארז"ל תמליכהו בשמים וארץ וד' רוחות העולם. שע"ז מורה הח' והד' דאחד. הח' הוא בחי' ז' רקיעים והארץ. והד' הוא ד' רוחות העולם שהן בטלים ליחודו ית' המרומוז באות אל"ף. וכמו כן למעלה עד רום המעלות יש בחיי ז' רקיעים והארץ רוחניים בחי' לך ה'

הגדולה כו' וכולם מקבלים חיות רק מבחי' שם כבוד מלכותו כו'. ועל ידי התבוננות זו יבא לבחי' ואהבת בכל לבבך. ע"ד מ"ש השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד פי' כשם שאין בלבך אלא אחד כי שרשו של יעקב הי' גבוה מאד נעלה שהי' בחי' מרכבה ממש ליחודו ואחדותו ית'. כך אין בלבנו אלא אחד אף שאנחנו למטה בעלמא דפרודא אעפ"כ ע"י הבטול רצון לאכפייא לסט"א שלא יחפוץ בשום חפץ בעולם זולת לה' לבדו נעשה להם ג"כ לב אחד לאביהם שבשמים (ועיין בזוהר פ' תרומה דקל"ד ע"ב מזה) דהיינו רצון א' פשוט התקוע בלב שלא לחפוץ בשום חפץ בעולם זולת לה' לבדו לכך אין בלבנו אלא א' בלבד הגם שאנחנו למטה נעשה למטה אחד כמו למעלה (באצי' ששם הוא בחי' רה"י).

45) לקוטי שיחות חלק י עמוד 170. אעפ"כ, כיון שהענין דהאספו ואגידה לכם גו' " נכתב בתורה, מובן שזה שרצה יעקב לגלות הקץ פעל פעולתו גם למטה ועד שזהו תורה (הוראה) נצחית (כי לולא זאת לא היתה התורה שניתנה לכל בני" מספרת כי יעקב ביקש לגלות את כי הקץ כו'); ובלאה"כ מובן זה בקשתם של צדיקים אינה חוזרת ריקם. וגם לזה דוגמא ממש רבינו. בכלל משה ויעקב ענינם אחד, אלא שיעקב מלבר ומשה מלגאו": בנוגע למשה רבינו נתבאר, כי ע"י תפילתו: ואתחנן גו' אעברה נא ואראה את הארץ: בכדי לפעול בבני ישראל ענין הראי' באלקות, פעל (אף שבעצמו לא נכנס לארץ) המשכת בחי' הראי' בבני ישראל בדרך מקיף. בחי' הראי' בפנימיות לא המשיך בהם - וכהסיוס שם ועתה ישראל שמע אל החוקים", ש(בפנימיות) תהי' בהם בחי' השמיעה אבל במקיף המשיך בישראל גם בחי' הראי'. שכונה ועד"ז י"ל שהוא ג"כ ביעקב (סמוך להסתלקותו): אף שנסתלקה ממנו - שלכן אמר אח"כ הקבצו ושמעו בני יעקב" אעפ"כ, בזה שאמר האספו ואגידה", נתן הכח בבני יעקב (ולבניהם אחריהם עד אחרית הימים) שיגיעו בעבודתם לגילוי הקץ בדרך מקיף (עבודת ה' באופן של חירות מאו"ה ומיצה"ר).

46) לקוטי תורה ר"פ ואתחנן. והנה בחי' אתעדל"ע בבחי' זו לא תמשך למטה להיות בבחי' גילוי ממש בשכל והשגת המחשבה ממש כי לית מחשבה תפיסא בך כלל. ואינו נתפס כ"א בבחי' ראי' והסתכלות הלב וכמ"ש עיניך יונים דהיינו כשכנ"י היא בבחי' יונתי תמתי שאז היא במדרגה עליונה מא נעלה ואזי היא בבחי' עינים שהוא בחי' הסתכלות לבד שאין המשכה זו נתפסת

בגילוי והתלבשות בהמשכה כ"א הארה בעלמא כענין מ"ש ויצא כברק חצו שהוא כעין ברק המבריק במוחו שהוא למעלה מכדי השגתו שאין כח השגת מוחו יכול להכיל. וע"כ אשתומם כשעה חדא ולכן כתיב ואראה את הארץ שרצה משה להמשיך בחי' זו בבחי' ראייה ואנכה"ג שתקנו הברכות של המצות להמשיך בחי' אתעדל"ע הם הנק' חכמים עיני העדה שהם מבחי' עיניך יונים להמשיך הארה מבחי' ראי' והסתכלות (ועמ"ש בד"ה לבבתי גבי באחד מעיניך וע"פ לעשות הישר בעיני ה' וזהו אתה החילות להראת את עבדך דלפי פשוטו אינו מובן מהו לעבדך דייקא והרי גם לכל ישראל הראה הוא ית' כל האותות והמופתים ובמ"ת פכ"פ דבר ה' עמכם כתיב אלא כי פ"י להראות הוא כמ"ש וירא ראשית לו שמשנה זכה לבחי' ראייה הנ"ל שהיא הנמשכת מבחי' אתה החילות כו' כנ"ל וע"כ אעברה נא ואראה את הארץ להמשיך בה ג"כ בחי' ראייה זו כנ"ל) וכדי להמשיך בחינה זהו הקדים משה ואמר ואתחנן אל הוי' והענין כי הנה בשלמה כשכנה בהמ"ק כתיב אשר התחננתי לפני הוי' וכאן כתיב אל הוי'. והענין כי הנה כתיב ה' אל רחום וחנן כו' וכתיב חנן ורחום ה' אך הנה פ"י הוי' אל רחום וחנן שמבחי' הוי' מקור כל ההתהוות נמשכו המדות להיות חנן ורחום. אבל חנן ורחום ה' פ"י שכדי להיות בחי' הוי' שהוא בחי' צמצום והתפשטות כו' כל זה הוא מחמת שהוא חנן ורחום כו' כמ"ש במ"א סד"ה שובה ישראל. וזהו ואתחנן אל הוי' שהמשכתי מבחי' חנן כדי להיות בחי' הוי'. וזהו שאמרו אין ואתחנן אלא מתנת חנם כו'. פ"י חנם בלא מצות דהיינו שהמשיך מבחי' גבוה ונעלה מאד למעלה מעלה מבחי' המצות שאין המצות מגיעות שם (ועמ"ש ע"פ ובשביעית יצא לחפשי חנם) שהוא בחי' מדרגת ומעלת מקור אור התורה ושרשה לעילא שהוא בחי' ומדרגת משה שנא' עליו אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה' כו' שהי' שרש נשמתו מבחי' אנכי מי שאנכי ולכן היה בו כח להמשיך בחי' הוי' שהוא בחי' אתעדל"ע בעת ההיא פ"י שיהי' בחי' עלמא דאתכסייא שהוא נק' בשם ההיא להיות בגילוי בבחי' עת לאהוב (והוא ע"ד מ"ש בזהר פ' שלח) (דף קע"ז א') בפ"י יום ההוא כו' דאחיד סיפא בשירותא וע' מזה ג"כ בפרדס. והיינו לפי שאתה החילות שכבר התחלת להיות אתעדל"ע לבד. והנה אז לא נתקיימה בקשה זו שיהי' אתעדל"ע לבדה בבחי' גילוי אלא אתעדל"ע להיות אתערותא דלתא שעל ידי גילוי אתערותא דלתתא זו יהי' גילוי אתערותא דלעילא. וזו היתה מדרגת יהושע וכל ישראל שנכנסו לארץ וקיימו מצות באתעדל"ת וכן עד"ז

הברכות של המצות שהם בחי' אתערותא דלעילא לאתעדל"ת. אבל לעתיד לבא כתיב כי עין בעין יראו וגו' (וע' בפ' נשא קל"ז ע"א ק"ל ע"א):

אור התורה ר"פ ואתחנן. והנה בחי' זו של אתעדל"ע רצה משה שיהי' בא"י שהיא כנס"י כמ"ש ואתם תהיו לי ארץ חפץ וזאת היתה בקשתו ואראה את הארץ כי להיות בחי' זו שהיא האתעדל"ע הנמשכת בלי אתעדל"ת כלל בענין עסק התורה כנ"ל הוא ממקום ומדרגה גבוה מאד שאין אתעדל"ת תופס מקום שם והוא בחי' דלית מח' תב"כ אלא המשכה זו נמשך בבחי' ראי' בלבד וכמ"ש עיניך יונים וכנודע ומבואר במ"א שכנס"י נק' יונתי כשהיא בבחי' עליונה וכמ"ש אחותי רעייתי יונתי שבתחלה יש כמה מדרגות עד שמגיעת לבחי' זו להיות בבחי' יונתי וכשהיא בבחי' זו אז נראה כו', וז"ש ואראה את הארץ שמשנה הוא מבחי' זו דראי' כמ"ש וירא ראשית לו ועי"ז שיראה הארץ ממשיך בה מבחי' זו להיות אתעדל"ע תמיד מצ"ע כו'. חזוהו ואתחנן אל הוי' פ"י ואתחנן הוא ענין מתנת חנם וידוע מאמר רז"ל חנם בלא מצות ופ"י כי על ידי המצות נמשך אתעדל"ע מצד אתעדל"ת ואין זה חנם ממש אבל האתעדל"ע אשתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכה בה כו' בלא אגרא כלל אבל אשתדלותא דקוב"ה דקיימא בעובדא אסיר לנטלא ליה למגנא ובריקנייא בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל כו', וע"ש דמוכח לון מקראי ולא נת' שם היטב הטעם במפרשי הזהר מ"ש התורה ממצות, והוא מובן היטב לפי הנ"ל, דלהיות מעשה המצות נמשך עיקר האתעדל"ע ע"י אתעדל"ת דוקא וכיון שצ"ל אתעדל"ת דוקא א"כ צ"ל האתעדל"ת בכל הבחי' ולא די לו שישאל לולב וינענע או שישאל תפילין מאחרים רק יוצא ממונו ע"ז שהוא בחי' בכל מאדך שכזה מראה האתעדל"ת שמתעורר לעשות כל מה שביכולתו ואין כסף נחשב לו כו' משא"כ ברקנייא ומגנא אין כאן אתערותא כ"כ אא"כ א"א לו דמה יעשה והרי עושה כל מה שאפשר משא"כ בתו' שהיא בחי' אתעדל"ע הנמשך בלי אתעדל"ת הלכך אפ"י במגנא שפיר דמי דאין שום קפידא ע"ז. וזה שכ' לכו שברו ואכלו כו' בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב דקאי על התורה וכמ"ש בזהר, והו"ע חנם הנזכר כאן וזהו מ"ש תילים קי"ט כ"ט ותורתך חנני כן תחננו ותלמדנו אתה חוננתנו למדע תורתך, נ"ל לשון חנינה על התורה להיות ענין התורה בחי' המשכת אתעדל"ע שלא ע"י אתעדל"ת כנ"ל וזהו"ע החנינה מלשון מתנת חנם וזהו דאיתא בספרי פ' נשא ע"פ ויחונך בת"ת כו' ויחונך במתנת חנם, כי שניהם בחי' א' ולכן נק' התורה לויית חן

וארז"ל כתובות ע"ז ע"פ איילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה כו' כי חן הוא ג"כ בחי' מתנת הנם הנ"ל וכמ"ש וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו כדאי כו', ובבחי' זו הוצרך מרע"ה לבקש ונפלינו אני ועמך כו', כי מאחר שאין אתעדל"ת תופס מקום כלל בבחי' זו היה יכול להיות נמשך ג"כ נבואה לעכומ"ז לכן ביקש ונפלינו כו', ועד"ז כתיב אל תחון כל בוגדי און עם היות שאין אתעדל"ת תופס מקום כלל, חזהו ג"כ מ"ש בתורה לשון מתנה מ"ת וכן כתיב ומדבר מתנה לפי שאינו בא בבחי' אתעדל"ת לכן ארז"ל ג"כ מה אני בחנם אף אתה בחנם חזהו שרש ענין הלאו לא תחנם וארז"ל לא תתן להם מתנת חנם כדי שלא יומשך מבחי' זו אליהם כנ"ל בפ"י אל תחון כו'). וז"ש ואתחנן אל הוי', ובשלמה כתי' אשר התחננתי לפני הוי', הענין דכתי' הוי' אל רחום וחנן וכתיב חנן ורחום הוי' נז' פעם חנן קודם שם הוי' דהיינו שיש ב' בחי' חנן הא' הנמשך משם הוי' והוא מ"ש הוי' רחום וחנן והב' הוא למעלה משם הוי' דהיינו ששם הוי' מורה על ההשתלשלות כנ"ל לכן כדי שיהי' התהוות שם הוי' מעצמות א"ס ב"ה הוא ע"י בחי' חנן שהוא בחי' מתנת חנם הנ"ל שאין שייך שם אתעדל"ת וזהו החילוק בין מ"ש בשלמה התחננתי לפני הוי' שהוא בחי' החנינה משם הוי' כנ"ל אבל במשה כתי' ואתחנן אל הוי' ר"ל שהמשיך בחי' חנן שלמע' משם הוי' אל הוא בחי' שם הוי' כדי שיהי' בחי' התהוות שם הוי' והו"ע ההמשכה ממקום שלמעלה מאתעדל"ת שהוא מתנת חנם חנם בלא מצות שאין מעשה המצות יכולים להגיע שם רק מרע"ה המשיך משם כי הוא מקור התורה כמאמר משה קיבל תו' מסיני אנכי עומד בין הוי' כו' ואח"כ נאמר בעת ההיא פ"י כמבואר למעלה אות ד' ע"פ עת לאהוב שמדת מל' ית' נק' עת ונק' את וזהו ואהבת את הוי' שיהי' גילוי שם הוי' בבחי' זו הנק' עת או את כנ"ל וכך הוא ג"כ הפ"י כאן בענין ואתחנן כו' בעת ההיא שהמשיך בחי' חנן להיות התהוות שם הוי' ובבחי' עת ההיא שהוא מדת מל' ית' שהיא כנס"י ופ"י לאמר מל' דקאי על התורה שהיא דבר ה' וכמ"ש במ"א ע"פ וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר וכוונת המשכה זו הוא שרצה לפעול אעברה נא ואראה כו' כדי להמשיך בחי' אתעדל"ע זו בכנס"י תמיד (וז"ש אתה החלות שהוא בחי' אתעדל"ע דתורה וגם אתעדל"ע המעורר אתעדל"ת ואי לזאת אעברה נא כו' להמשיך בחי' אתעדל"ע בכנס"י תמיד וכדלקמן) אך לא נתקיים בידו בקשה זו רק אמר לו צו את יהושע כו' וכל ישראל דהיינו שצ"ל אתעדל"ת להמשיך אתעדל"ע וז"ש ועתה ישראל שמע אל החוקים ר"ל להמשיך ע"י

אתעדל"ת ואעפ"כ אמר לו עלה ראש הפסגה כו' וראה בעיניך כו' וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו כו', הענין כי מ"מ בחי' זו המשיך מרע"ה ע"י ראי' מרחוק הוא שיהי' נמשך אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת וכמו הברכות שתקנו החכמים שנק' עיני העדה מבחי' עיניך יונים שהוא בחי' אתעדל"ע הנמשך מעצמו מבחי' זו דבחי' ראי' וראה בעיניך כו' לעורר שיהי' אתעדל"ת, וזהו צו את יהושע שנמשך ממנו כה ועוז ביהושע ע"י אתעדל"ע זו כנ"ל ולע"ל כתיב כי עין בעין יראו שיהי' התגלות בחי' ראי' כו'. נתבאר ענין מרע"ה רצה להמשיך בחי' אתעדל"ע זו בכנס"י ואראה את הארץ כי להיות בבחי' זו למתב"כ אלא בבחי' ראי' עיניך יונים יונתי ואתחנן להמשיך בחי' חנן מתנת חנם אל הוי' משא"כ בשלמה התחננתי לפני הוי' וזהו חנם בלא מצות ולא נתקיים בידו רק צו כו', ברכת המצות אתעדל"ע הגורם אתעדל"ת עיני העדה עיניך יונים אך לע"ל עין בעין יראו. ז) והנה תוכן הענין מה שרצה מרע"ה להמשיך בחי' אתעדל"ע זו בכנס"י ולא פעל הלא התורה כבר ניתן לנו והוא מבחי' זו דאתעדל"ע בלי אתעדל"ת ונמשך בחי' זו גם עתה הגם שלא פעל מרע"ה וכן ברכת המצות תיקנו חז"ל, אשר עכ"ז נאמר אתה החלות וא"כ איזו בחי' ביקש עוד מה שלא פעל, נלענ"ד שיובן מדקדוק דבריו שאמר מרע"ה רצה להמשיך בחי' זו בכנס"י, ופ"י דהנה מבואר באגה"ק ד"ה להבין מ"ש בפע"ח דבזמן הזה עיקר הברור ע"י התפלה שע"י תו"מ מוסיפין אור באצ"י כו' רק שמתלבשת בב"ע בתומ"צ הגשמי' שבעוה"ז אבל התפלה הוא המשכת אור א"ס ב"ה לבי"ע דוקא לא בדרך התלבשות בלבד רק הארי ממש לשנות הנבראים וכמות שהם שיתרפא החולה וירד הגשם משמים לארץ כו' (ור"ל שבתו"מ ההמשכה בב"ע הוא בבחי' העלם והסתר שעיקר הגילוי באצ"י ומאצ"י לבריאה נמשך ע"י לבוש והסתר, וזהו"ע תלמוד בבריאה שאין האצ"י מאיר בגילוי רק בבחי' לבוש והסתר בבריאה אך מבריאה מאיר דרך מעביר ביצי' ועשי' אבל עכ"פ אין נמשך הגילוי מאצ"י בב"ע משא"כ ע"י התפלה שהוא גילוי ממש בב"ע לשנות הנבראים כו') והלכך כדי להמשיך אוא"ס ב"ה למטה א"א בלי העלאת מין מלמטה משא"כ לת"ת שבאצ"י המיוחדת בלא"ה במאצ"ל ב"ה והעלאת מ"ן במוחו ולבו של אדם הוא בחי' רשפי אש בלי גבול ונק' מאדך כדי לעורר בחי' א"ס כו', ולכן התפלה נק' חיי שעה היא מל' הירודת בב"ע ותורה היא חיי עולם הוא ז"א עכ"ל לענינינו, הרי מובן מזה דעם היות שהתורה היא בחי' אתעדל"ע בלי אתעדל"ת כמובן שכ' שהעלאת

מ"ן הוא בחי' רשפי אש כר, ובתו' ממשך גם בלא רשפי אש והיינו לפי שהוא אתעדל"ע בלי אתעדל"ת כנ"ל אך היינו מפני שעיקר המשכת אוא"ס הנמשך ע"י התורה אינו נמשך ומתגלה רק באצי' עד לע"ל שאז יהי' הגילוי למטה אבל בבי"ע אין הגילוי נמשך עכשיו רק מעט מזעיר וע"י התלבשות והסתרות כו' וכיון שהמשכה רק באצי' שעולם האצי' הוא אלקות גמור ומיוחד בלא"ה במאצילו ב"ה ע"כ ההמשכה של תוס' הארי לשם הוא בקל לכן א"צ לזה אתעדל"ת ברשפי אש ממש, אבל בתפלה שנמשך גילוי אור א"ס בבי"ע ממש כשמטרפא החולה עד"מ שהמשכת חיות זה להחולה נמשך מאוא"ס ב"ה ממש שהוא לכדו כל יכול ומתגלה בעשי' ממש בגוף האדם או בירידת המטר כו' וכיון שבי"ע הם עלמין דפרודא ע"ב כדי שיומשך הגילוי למטה כ"כ א"א בלי העלאת מין והוא רשפי אש בלי גבול דוקא שנק' מאדך דהיינו יותר מהגבלת הכלי שהעלאת מ"ן בבחי' זו מעורר וממשיך בבחי' א"ס ממש בלי גבול האמיתי, חהו שנק' התפלה חיי שעה כי הזמן נמשך ממדת מל' שהוא מקור דבי"ע כדלעיל אות ד' ע"פ עת לאהוב ולפי שעיקר ענין התפלה הוא המשכת אוא"ס ב"ה בבי"ע נק' חיי שעה דשם הוא בחי' זמן כו', וגם שעה מל' זישע ה' אל הבל וכמו ולתפלתם שעה והוא המשכה מבחי' א"ס ממש בחי' שע"ה נהורין עילאין שנמשכים בבחי' מל' הנק' שעה ע"ש שהוא מקור הזמן והיינו ע"י התפלה וע"ז ארז"ל אין לך אדם שאין לו שעה והוא מל' ישעה האדם על עושהו ישעי' י"ז, דהיינו שיפנה לבו ויבטח בה' בתפלה שביכולת כל אדם ע"י יגיעת נפש להתפלל מעומקא דליבא כו', וזהו שאין לך אדם יהי' מי שיהי' וכמ"ש במ"א, ונמצא מוכן דאעפ"י שמצד א' יש מעלה יתירה בתורה מבתפלה במה שהוא בחי' אתעדל"ע מצד עצמו ולכן ארז"ל ות"ת כנגד כולם מ"מ מצד א' יש מעלה יתירה בתפלה במה שנמשך הגילוי בבי"ע ממש שלא בדרך התלבשות כו', וזהו"ע זרע ברכ' ה' הנז"ל אות א' ב' ג' ד' שהוא ע"י התפלה לפי שע"ז נמשך הברכה והגילו בבי"ע ממש והוא מעין ענין חותם בולט וחותם שוקע בסידור ע"פ שימני כחותם כו' ולכן ארז"ל ולואי שיתפלל אדם כל היום כו' והלכך בבחי' זו צ"ל אתעדל"ת דייקא כנ"ל, ובזה יובן ענין רצון מרע"ה שרצה להמשיך מבחיי אתעדל"ע הנ"ל שמצד עצמו בכנס"י ר"ל שההמשכה בבחי' מל' הנק' חיי שעה מפני שע"ז הוא הגילוי בבי"ע ממש לשנות הנבראים כו' יומשך ג"כ בבחי' אתעדל"ע מצ"ע ע"ד שנמשך ע"י התו' באצי' שזהו בחי' חיי עולם ור"ל שיומשך אוא"ס בבי"ע ע"י

התפלה ע"ד שנמשך ע"י התורה באצי' באתעדל"ע מצ"ע, וז"ש ואתחנן כו' בעת ההיא דוקא שיומשך מבחי' זו דמתנת חנם בבחי' עת ההיא שהוא בחי' המל' חיי שעה כו', ויתפרש ג"כ ענין אתה החלות כפשוטו ע"ד המתחיל אומרים לו גמור כי מה שנמשך אתעדל"ע מצ"ע ע"י התורה הוא רק התחלה לבד שנמשך רק תוס' אור באצי' המיוחד בלא"ה במאצילו ב"ה אבל עיקר הגמר הוא שיומשך הגילוי ג"כ בבי"ע וזו היתה בקשתו באמרו אעברה נא ואראה את הארץ כי בחי' זו דאתעדל"ע מצ"ע נק' ראייה כנ"ל אות ו' ורצה להמשיך בחי' זו בכנס"י הנק' ארץ חפץ ולא פעל זה רק שכדי להיות ההמשכה במל' הנק' חיי שעה הוכרח להיות אתעדל"ת דוקא שכך הי' רצון המאציל א"ס ב"ה להיות ההמשכה ע"י אתעדל"ת דוקא, וז"ש אח"כ ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים כו' ועתה שמע דוקא משום שלא פעל המשכת בחי' ראי' שהוא אתעדל"ע מצ"ע כמ"ש בככורה בתאנה ראיתי אבותיכם ע"כ צ"ל בבחי' שמיעה שמע ישראל שהוא אתעדל"ת כי שמע מלשון וישמע שאול שהוא ל' אסיפה וקיבוץ כחות הנפש לבוא לבחי' אי ואהבת מלמטה למעלה כנודע ומבואר במ"א רק שלע"ל יהי' עין בעין יראו אז יהי' גילוי מבחי' אתעדל"ע הנ"ל בבחי' מל' וכמ"ש במ"א בפ' ענין השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה כו' ע"ש, וז"ש רז"ל שאלו בנה משה בהמ"ק לא היתה אומה ולשון שולטת בו כיון שהי' בבחי' אתעדל"ע ולא הי' תלוי באתעדל"ת כלל והיינו ע"י המשכת מתנת חנם בבחי' המל' הנק' עת משא"כ עכשיו האי עת סלקא או נחתא בגיניהון דישראל כו' רק זאת פעל מרע"ה המשכת האתעדל"ע לעורר אתעדל"ת שזהו בתפלה ג"כ אבל עיקר האתעדל"ע מבחי' פנימי' בתפלה נמשך ע"י אתעדל"ת דוקא. נתבאר מהו בקשת משה שיהי' אתעדל"ע בלי אתעדל"ת ולא פעל הלא בתורה נמשך גם עתה כן, ונת' כי תורה תוס' אור באצי' המיוחד בלא"ה במאציל הלכך א"צ לזה מ"ב, אבל תפלה להמשיך בבי"ע גילוי לשנות הנבראים מוכרח מ"נ לעורר גילוי א"ס בבי"ע, ובקשת משה היתה שההמשכה זו יהי' ג"כ באתעדל"ע מצ"ע חיי שעה כו' בעת ההיא כו' החלות והמתחיל כו', ולא פעל רק שיומשך אתעדל"ע לעורר האתעדל"ת בתפלה ג"כ אבל עיקר האתעדל"ע נמשך אח"כ ע"י המ"נ.

שעה"ת לאדהצ"צ חלק ב חינוך. וזהו שאמר משה אעברה נא כו' כי הנה מבואר למעלה שכל עיקר כוונת משה בבקשתו היה רק שיהיה בחי' גלוי אור שם הוי' דאצי' לבי"ע מלמעלה תמיד מצד עצמו ממילא ומאליו

ולא יצטרך לבוא ע"י העלאת מ"ן כלל בכדי שלא יהיה שנוי והפסק לעולם כנ"ל ולזה רצה משה שיהיה מדריגת ישראל במצות ת"ת עיקר להיות בבחי' תורתו אומנתו רק בבחי' ההמשכה מלמעלה למטה שהוא בחי' עצמות הרצון וחכמה שבתורה שא"צ להכנת המקבלים בהעלאת מ"ן דתפלה ולא יצטרכו לתפלה בהעלאת מ"ן כלל כדי שלא יהיה הפסק ושנוי כלל כענין מי שתורתו אומנתו שפטור מן התפלה כנ"ל וזהו שאמר אעברה נא ואראה פ"א אעברה נא מלמעלה למטה בלבד מצד עצמות הרצון והחפץ העליון שבתורה שהיא רק בחי' ההמשכה מלמעלה למטה בלתי סיבת התעוררות ההכנה וההעלאת מן מלמטה למעלה כלל מטעם הנ"ל. עיין שם.

ספר הליקוטים להצ"צ ערך משה עמוד א' תרפ. ענין בקשת משה שיכנסו הוא לארץ ויכנסו בני"ע על ידו דייקא הוא שאז אם משה היה מכניסן ובונה הבהמ"ק לא היה נחרב בהמ"ק לעולם והיה לו קיום נצחי כמו שיהי' לע"ל כ"כ באוה"ח ובמג"ע ... משא"כ ע"י יהושע הבין והשיג שלא יתקיים קיום נצחי ויצטרכו לבוא בגלות בבל כו'. ושרש הענין מובן בלשון הבקשה ואתחנן לשון מתנת חנם או ע"י מציאות חן ולא מצד העלאת מ"ן כלל, כי הנה עד"מ שני בני אדם א' עומד על הגג ואחד עומד למטה על הארץ... ורוצה וחפץ התחתון לעלות למעלה אל העליון הרי לא בכל פעם יכול התחתון לעלות במסילות העולות מארץ לגג כי נסתרו דרך הילוכם וגם לפעמים יש דברים המעכבים למטה התחתון שלא יכול לעלות כגון שמלוכש בבגדים צואים או מניעה אחרת וכדומה כו'. ... משא"כ העליון אין לו מניעה משום צד שלא ירד לארץ אל התחתון כי לא נסתרו הדרכים לפניו וגם אם ירד בלתי הכנה יקובל בטוב אל התחתון המקבל כו' א"כ לא היה שום מניעה ועיכוב לעליון לירד בכל עת וזמן ואופן התגלות ההשפעה מעליון לתחתון אין הפרש בין כשהתחתון עולה למעלה ומקבל בין כשהעליון יורד אליו למטה ומשפיע לו אדרבה שפע העליון בירידתו למטה גבוה הרבה... ועוד משל אחר בענין זה מן השמש והלבנה שאנו רואים הלבנה במהלכה נגד השמש פעמים מתקרבת אל השמש ופעמים מתרחקת ולפי אופן קירובה או ריחוקה כן ימעט או ירבה בה אור וזיו השמש, וסיבת הריחוק או הקירוב הוא מצד שפלות עצמותה שלא תוכל לסבב לכיון נגד השמש, בכל עת מן העתים כ"א פ"א בחודש כו' כמבואר בס' התכונה משא"כ מצד השמש אין מניעה בכל עת וזמן מן העיתים להיות מאיר בכל כדור גלגל הירח כו'... ועפ"י ב' משלים אלו יובן שרש וכלל ענין בקשת משה שיכניס הוא את בני"ע לארץ דהיינו

שיהי' השפע אלקות נמשכת מסוכ"ע לממכ"ע מצ"ע מלמעלמ"ט בלתי סיבת העלאת מ"ן כלל וזהו ואתחנן ל' מתנת חנם או לשון נשיאות חן ... כי אין ערוך כלל בין שפע הוי' לאלקים מצ"ע בלי העלאת מ"ן מפני שע"י ענין העלאת מ"ן לא בכל פעם אכשור דרי שיהי' ראויים לגילוי אלקות ואדרבה לפעמים גורמים במעשיהם סילוק וצמצום אלקות כמשל ריחוק הלבנה מן השמש... או כמשל הראשון שנסתרו דרכי העל"י מן התחתון או שארי מניעות המעכבים וכנ"ל משא"כ ירידת השפע מהוי' דאצי' מציע שאין בה שום שינוי כלל ע"ד אני הוי' לא שניתי כי גם שלא יהיו ראויים כולל מצד מעשיהם יכול העליון להתצמצם ולירד בתחתון ומי ימנע לו כו'... וזהו"ע פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה ... וכמו שאין מניעה לשמש לזרוח אורו בתמידות בכל חלקי הירח כן לא היה מניעה ועיכוב בשום פעם לגילוי אלקות בבהמ"ק כשהי' משה מכניסם לא"י משא"כ ע"י יהושע שהוא כפני לבנה פעמים מתקרבת ופעמים מתרחקת כנ"ל וזה הי' עיקר כוונת משה בבקשתו ליכנס לארץ כדי שיתקיים בה קיום נצחי בלתי חורבן ביהמ"ק.

(47) ר"פ ואתחנן. וְאַתְחַנֵּן אֶל־יְהוָה הַבֵּת הַזֶּה לְאָמְרִי: אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחַיִּי לְהַרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יְדֹת הַתְּהִלָּה אֲשֶׁר מִי־אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוֹרְתְּךָ: אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבִּינִי:

(48) שם ד א. וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֱלֹהִים וְאֶל־הַמְשֻׁפְּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וּבְאֵתָם וְיִרְשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם:

(49) שעה"ת שם פרק ט. אך הנה גם בקשה זו שביקש משה אעברה נא ואראה לבדו לא חפץ ה' אלא צוה לו עלה ראש הפסגהי ושא עיניך כו' וראה בעיניך מרחוק לבד כי לא תעבור את הירדן הזה כו' אלא צו את יהושע"ג וחזקהו כי הוא יעבור כו' חזוהו דבר פלא לכאורה דאם פעל משה בקשתו בראיה לראות עכ"פ למה לא חפץ ה' שיראנה מקרוב בכניסתו לארץ אלא דוקא מרחוק יראנה כו'. אך הענין הוא דאם היה משה נכנס לא"י לראותה מקרוב הי' פועל בחיי ההמשכה התמידי' מבחי' ג"ר דע"י מעצמו' הרצון הפשוט בלי יצטרכו לבחי' העלאת מ"ן מלמטה למעלה כלל ובזה לא חפץ ה' משום דסוף מעשה דווקא עלה במחשבה ורצון הפשוט בתחלה דהיינו להיות לו דירה בתחתונים ע"י

תורתו אומנתו מלמעלה למטה בלא העלאת מ"ן כלל וכנ"ל וד"ל:

אור התורה שם עמוד עת. והנה מה שנאמר לו עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה תימנה ומזרחה וראה בעיניך כו', וע' מזה פ"ה דברכות דל"ב ע"ב פ"ק דקדושין דכ"ט א' רפ"ה ג' לה"א ק"ה קח"ד מד"ר פ' שמיני פי"א קע"ז ב' אימתי פרע לו כי לא תעבור את הירדן כו' בפ' בלק דרע"ט ב' ע"פ ויקחהו שדה צופים ראש הפסגה ראש שיש פרצים שם ששם מת משה שנאמר עלה ראש הפסגה יש פרצה גדולה מזו וכו' המ"כ דראש פסגה לשון פיסוק ופרצה כד"א מפסג ועולה מפסג ויורד ובתילים סי' מ"ח י"ד פסגו ארמנותיה פירש"י הגביהו בירונוניה כמו אשדות הפסגה (דברים י"ג) דמתרגמינן רמתא כו' ומ"ש המ"כ לשון פיסוק היינו כמ"ש במשניות מסכת פרה ס"פ י"א אזוב שיש בו ג' קלחין מפסגו ואוגדו ופירש"י מפסגו כמו מפסקו ר"פ וילך ד"ש ע"א גבי כי לא לקילם המרוץ כו' שה"ש ס"פ הגידה לי שאהבה נפשי והנה זהו הענין שיעלה במקום גבוה ויראה אותה משם מרחוק לבד וזה היה ג"כ תועלת לכל יחידי סגולה שבכל דור שיאיר בהם בחי' משה שיוכלו להמשיך מלמעלה למטה גילוי אלקות ע"י תורתם גם בלתי העלאת מ"ן כלל אבל לא יוכלו כלל ישראל להגיע לעבודה זו דתורתו אומנתו מפני חומר הגוף, ואפ"ל שזהו"ע עלה ראש הפסגה ע"ד פסגו ארמנותיה הגביהו כו' רק דוקא הגבוהים והנעלים יוכלו להגיע לבחי' זו ע"ד שהאבות נק' הרים ואפ"ל ראש הפסגה זהו שער החמישים שבו נקבר משה כידוע מענין שלעליונים נדמה למטה ולתחתונים נדמה למעלה כו' וכ"מ במא"א ה"א ס"ו הר נבו יסוד דאימא הר נ' בו שער החמישים בו עכ"ל, ובפנ"י פי הברכה פי' ראש הפסגה ע"ד הר ההר וגם י"ל כי משה בחייו ונחננו מ"ה מבחי' שם מ"ה אבל בסמוך להסתלקותו עלה לשם ס"ג שהוא גבוה משם מ"ה וזה עלה ראש הפסגה שבחי' זו נק' עליה כו' גם מבואר בלקו"ת בד"ה ואתחנן שאעפ"כ פעל ג"כ ע"י ראייתו מרחוק שיהי' נמשך אתעדל"ע מעצמו לעורר בחי' אתעדל"ת והו"ע ברכת המצות וזה נמשך לכל ישראל וזהו שארז"ל בברכות פ' אין עומדים דל"ב ע"ב וא"ר אלעזר גדולה תפלה יותר ממע"ט שאין לך גדול במע"ט יותר ממרע"ה אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה שנא' אל תוסף דבר אלי וסמוך ליה עלה ראש הפסגה ופירש"י בדבר תפלה זו נתרצתי לך להראותך אותה, הרי מה שראה אותה מראש הפסגה חשוב נענה מפני שגם עי"ז

בחי' העלאת מ"ן שלהם דוקא בבחי' ביטול היש לאין לאכפי' כו' ע"כ לא חפץ ה' בכניסת משה גם לראות לא"י שע"ז יהיה בחי' ביטול היש לאין ממיל' שלא ע"י העלאת מ"ן כלל כנ"ל בענין תורתו אומנתו כו' שיש בכלל מאתים מנה כו' ולזה הטעם לא חפץ ה' בזה והשיב לו רב לך אל תוסף דברי: כו' פי' אותה המדריגה דבחי' תורתו אומנתו להיות ההמשכה מלמעלה תמיד מצד בחי' העצמו' לבד רב לך ולכיוצא בכך דוקא שהן בבחי' משה כמו בכל דור ודור שיש יחידי סגולה ראשי אלפיני כו' שתורתם אומנתם כמו ר"י הנשיא ורשב"י: בדורם ורב יהודה וכיוצא בו בדורו אבל כללות ההמון לא ניתן להם מדריגה זו מפני שעיקר חפץ ה' בהם הוא לברר להפוך מיש לאין בבחי' העלאת מ"ן מלמטה למעל' שזה עלה במחשבה תחלה רק ליחידי סגולה שכבר נברר חומר גופם בביטול היש לאין לגמרי וא"צ לעסוק בזה כלל להם ניתנה מדריגה הגבוהה זו דבחי' תורתו אומנתו (ואע"פי שסוף מעשה עלה במחשבה תחלה קאי גם ליחידי סגולה הענין הוא משום שהם בבחי' ג"ר כח"ב שלא היה בהן שבירה כלל ע"ב דוקא לבחי' גופא בחי' דתי שהן כללות ההמון קאי ענין סוף מעשה דוקא כדאי אבל כללות ההמון שלא נברר חומר גופם בבחי' ביטול היש כושי להם דוק' ניתן בחי' ומדריגת דהעלאת מין במס"ג בתפלה בהזדככות החומר ואינם פטורים מן התפלה כנ"ל כי לא יוכלו להגיע למדריגה הגבוהה דתורתו אומנתו הנ"ל מפני חומר גופם שלא נברר עדיין מכל וכלין כו' ולזה צוה לו עלה ראש הפסגה כו' לראות מרחוק לבד שבראיה זאת מרחוק יהיה תועלת לבחי' ההמשכה שמצד העצמו' לבד הנ"ל ביחידי סגולה שבכל דור ודור שמאיר בהם מבחי' משה שיוכלו להמשיך תמיד מלמעלה ע"י עסק תורתם בבחי' תורתו אומנתו הנ"ל בלי העלאת מ"ן כלל כנ"ל אבל לא חפץ ה' שיראה לא"י מקרוב בכל חלקיה כדי שיוכלו כל ההמון שיכנסו עמו להגיע למדריגת תורתו אומנתו בכל דור ודור גם בהיותם בלתי הזדככות בחומר גופם כי לא חפץ ה' בזה כי כך עלה במחשבה תחלה שיהי' בחי' בירור היש לאין בבחי' בירורים דרפ"ח כו' וזהו ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ואמר עלה ראש כו' פי' למענכם דוקא היתה המניעה אשר לא חפץ ה' לעשות בקשתי כי אתם כללות ההמון צריכים לבחי' הבירורי' דרפ"ח בבחי' הזדככות החומר כו' אבל מצידו לא היה מניעה כלל לפעול בקשתי ולא היה מתעבר ה' למעני כי נברר חומר גופי לגמרי בבחי' ביטול היש כו' וא"צ לעסוק במדריגה זו דבחי' הבירורים דרפ"ח כו' אלא הי' בירור זה בא מאליו וממילא ע"י בחי'

פעל ההמשכה למי שתורתו אומנתו וכן להיות אתעדל"ע מעצמו לעורר אתעדל"ת.

שם עמוד ק. ועוד זאת זהו פעולה לגדולי הצדיקים שתורתן אומנתן שיאיר בהם בחי' ראי' וביטול הנ"ל בעסק תורתם, אבל עכ"ז לא יוכלו כלל ישראל כולם להגיע לבחי' זו, שזהו רק בחי' רב יהודה ורשב"י כו' משא"כ אם היה המשכת ראי' זו בבחי' או"פ היה כל אדם זוכה לבחי' זו, וז"ש ויתעבר ה' בי למענכם ולע"ל נאמר עין בעין יראו כו', והנה אחר שלא פעל משה בקשתו אמר להם ועתה ישראל שמע אל החוקים ופ' ק"ש שמע ישראל כו' כלומר שאלו פעל ואראה את הארץ היה ממשיך בהם בחי' ראי' שהיא למעלה מבחי' שמיעה, משא"כ עתה שנאמר צו את יהושע כו' צ"ל עכ"פ שמע בחי' שמיעה ומ"מ גם עי"ז יוכל להגיע לבחי' ומדריגה גדולה והיינו ע"י שמע אל החוקים שהיא התורה והמצוות שיקיימו אותה בבחי' שמיעה ומעשה עכ"פ שע"ז יבואו לבחי' שמע ישראל גילוי בחי' ישראל דלעילא כו'.

שם עמוד קח. וע"כ ע"י ואראה את הארץ שהי' ממשיך בכנס"י בחי' ראי' זו בהתורה הי' נמשך ג"כ גילוי בחי' מזליה של הנשמה להיות חזי ממש הביטול כו' ולא נתקיים בקשה זו עכשיו רק ראה מרחוק ועי"ז נמשך ג"כ בגדולי הצדיקים הראשונים מעין בחי' זו, ולכן נק' הסנהדרין עיני העדה.

(50) מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה חלק א עמוד תיט. ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים. הטעם הואי אזלא גרוש ומבואר בת"ז אזלא גרושי כד אזלא שכינתא בגלותא וזהו רמז על קץ הימין שיהי' ב"ב. ולהבין [זה] הענין איך מבואר בפסוק זה הקץ האמיתי הואי, דהנה [ידוע] החורבן בית שני הי' קע"ב קודם אלף החמישי והסימן זהוי כמ"ש ואתה תשופנו עקב שאחזית נחש הקדמונים במדת הנצח היינו באלף הרביעי הוא בסוף העקב. דהנה שיתא אלפי שנין הוי עלמא הוא כנגד ו"ק דאצי' המשתלשלותי למטה בעולמו' ב"ע וכמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כו' וכמבואר בס' לק"ת בכמה דוכתי' ומבואר שם שאלף הראשון הי' כנגד מדת החסד ולכן היי מאריכין ימיהם למאוד וכמ"ש בזהוה בכמה דוכתי' שאריכות שנים בשנים קדמוניו עד המבול היי מצד אריכות דאופן וכמ"ש במדרש על הנהו כ"ו כל"ח [כנגד מי] שזהו על דור אנוש ודומיהם עד אברהם אבינו שהי' ניזונין בחסדו הגדול ואלף השני הי' כנגד מדת הגבו' ולכך היי המבול

אלף השלישי הי' נגד מדת הת"ת ולזה הי' יצ"מ ומ"ת באלף הנ"ל [ההוא] וכמ"ש מימינו אש דת למו דאורייתא כלולה מחו"ג רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת אלף הרביעי הואי מדת הנצח ולכך הי' השני בתי מקדשי' בית ראשון וב"ש באלף הזה וכמארז"ל (ברכות דף ג"ח) ע"פ והנצח זו בנין ירושלים כו' וד"ל. והנה כתי' וגם נצח ישראל לא ישקר כו' אך כ"ז הוא בקומתי פרצוף הנצח כידוע בענין הספירות דכ"א כלול מעשר, אך בסיום הפרצוף בעקבו יש יניקה לחיצוני' וכמ"ש ותקע כף ירך יעקב וגו' וכמ"ש בפרד"ס באריכו' ולזה הי' התחלות תחלתי החורבן ב"ש בסוף אלף הרביעי בעקבו היינו קע"ב שנה קודם אלף החמישי כנ"ל. אלף החמישי הוא כנגד ההודי ולזה כל עיקר הגלות באלף החמישי וכו' ושמות גדולותי כמבואר בספרי' הי' באלף הזה [הנ"ל] כי מדת ההוד הוא ענין הגבורה וכמ"ש בזהוה ע"פ נתנני לשממהי כל היום דוהי אלף שנין כו' בגלותא ולא יתיר וכמ"ש והודי נהפך עלי למשברתי כי הוד הוא בהיפוך אתוון דוה. אלף הששי הוא נגד מדת היסוד והוא מכוון לשבת שהוא אלף השביעי וידוע מארז"ל אני ה' בעתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה ואילו זכו ישראל הי' נגאלתי בתחלת אלף השישי שהוא בוקר ראשון ועכשיו שלא זכו נתארך [שנתארך שלא זכו הגלות] עד ת"ק לאלף השישי כמ"ש בחנני לבקרי' וכמבואר בס' אוה"ח באריכו' בפ' צו ע"ש ובפ' [וכן בפ'] פנחס ע"ש והעולה מדברנוי שם שהתחלתי ניצוצי גאולה הי' מתחלת ת"ק לאלף השישי עפ"י צדיקי קדושי עליון שהיו בהתחלו' ת"ק לאלף השישי כידוע וכמ"ש [כידוע ומבואר] בזהוה דלא יהי' דרא כדרא דא עד דייתי מלכא משיחא דהיינו מתחלות ת"ק עד תר"ג וד"ל. וכמ"ש בזהוה ע"פ בשנת ת"ר לחיי נח שזהו תר"גי ואפורתא [רק על פורתא] לא דק ע"ש. והנה קע"ב שנה מאלף הרביעי וכל אלף החמישי ותר"ג מאלף הששי עולה מספרם אלף ושבעה מאות וחמשה ושבעי' וזהו רמז בפ' הנ"ל ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעי' עשה וויים לעמודי' שזה זמן משך הגלות שנש"י הם בכור הברזל בתוקף הגלות בצירוף אחר צירוף ולכא' יפלא מה זאת עשה ה' לעם קרובו ואין זה כ"א ירידה צורך עלי' [לברר נפש הבהמית] וכמו ירידת הנשמה בגוף הגשמי שהייתה [שהנשמה הי'] מתחילה בג"ע שהוא ירידה גדולה ועצומה ואין זה כ"א [ירידה] צורך עלי' לברר נה"ב מק"נ ואז יתוסף אור הנשמה ג"כ בתוס' אור וכמבואר במ"א באריכות ככה הואי בכללו' נש"י תוקף הגלות הוא תכלית הבירור [בכללות העולמות] וזהו עשה וויים

קומען וועט זיין גוט, ואי ר' נחום שהם אינם כהשוטים שלו, וואָס זיי וועלען זיך שוין פאַקען זיך אין די קאַסטענס, כ"א אז ער וועט קומען כו', והנה ר' נחום בודאי ראה בזה, כיון שא', בודאי ראה בזה, וצ"ל שבודאי הי' גילויים בשנה ההיא, וכידוע ממא' אדמו"ר נ"ע ע"פ ואת האלף ושבע מאות כו' שאי שבשנת תר"ג יבוא משיח, ולפי חשבון הדרש הי' זה צ"ל בש' תר"ח, ור"פ רייזעס תיקן בעת מעשה (נאָר דעם רבין פאַריכטען איז ניט שייך) וכשי הגיע שנת תר"ח שאל ר' לוויק את כ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ נ"ע, איפה הם הגילויים, והשיב לו, זה אינו מספיק לך שבשנה זו יצאו הלק"ת לאור בדפוס, וכמו"כ הוא במא' דהר"ר נחום שבודאי היו אז גילויים, ומ"מ אמרו השלוחי' אז ער וועט כו', וכמו"כ הוא בנתינת הצדקה שבודאי זהו כלי כו' ואפ"ל שיומשך עי"ז כו' אבל א"ל אז עס וועט געוויס זיין, נאָר זאָגען אז געוויס ניט קען מען ניט, עס קען זיין אז אויף מיין צעטעל וועט מען אויך געבען וכו'.

שו"ת מן השמים סימן עב. ועל קץ הגאולה שאל כמו כן, אך לא מצא התשובה כתובה לפניו*

הערות הרב מרגליות שם. א"ם כי אמרו רבותינו ז"ל בסנהדרין צ"ז ב תיפח עצמן של מחשבי קצין, ובמס' דרך ארץ פ"א שהנותן את הקץ אין לו חלק לעוה"ב, הנה סיימו עלה בגמרא שם כי לא אמרו כן כי אם על אלו שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא, אבל המאמינים אמונת אומן בשרשי יסודי דת קודש שמהם כי גאולת ישראל בוא תבוא אם שתתמהמה הם הרשו לעצמם חשוב מחשבות ולצרף אחת לאחת רמיוזת יעודי הנביאים למצוא חשבון התחלת תשועת עולמים ומלכות שדי למען החיות לב אסירי התקוה ולחזק ברכים כושלות. ומני אז מצינו יעודים וזמנים שונים החל מהמגילה שנמצאה בין גנזי רומי המוזכרת בגמרא סנהדרין שם עד ימינו אלו, כמו המובא בפרקי דר' אליעזר פכ"ח ראב"ע אומר שאין מושלן של ארבע מלכיות אלא יום אחד מיומוי של הקב"ה, א"ל ר"א בן ערך ודאי כדברייך שנאמר נתנני שוממה כל היום דוה חוץ משתי ידות שעה, תדע לך שהוא כן בא וראה כו', בזהר וירא קי"ז א בכל שתין ושתין מההוא אלף שתיתאה כו', שם קי"ט א יתפקדון ברזא דוא"ו ואיהו באלף שתיתאה כו', במהנ"ע תולדות קל"ט ב דבאלף שתיתאי לזמן ארבע מאות ותמניא כו' [וראה מש"כ הלאה], שמות י' רע"א לסוף שתין ושית שנין אחרנין כר, רע"מ פנחס רמ"ט א שבעין ותרין שנין בתר אלף

לעמודים, דהנה מבואר בלק"ת ע"פ פא"פ אדבר בוי ולא בחידות, והלאי מבואר בזוהר בכמה דוכתין דלמתב"כ אפי' מח' דא"ק וכמ"ש כי לא יראני האדם וחי ואיך יתכן שנשמת משה הגם שהוא ר"מ ומבחר המין האנושי אעפ"כ הי' בבחי' גבול ותכלי' וכמ"ש ותחסריהו מעט מאלקים ואיך אפשר שיהי' לו בחי' ראי' באלקות אלא הענין הוא שהשגו' מרע"ה לא היתה באציל' בבחי' ראי' כ"א בנה"י דאצילות המתלבשי' בעולם הבריאה וזהו נק' אספקלרי' המאירה והשגה זו יתגלה לעתיד בביאת המשיח בכלל נש"י וכמ"ש ונגלה כבוד ה' וראו כ"ב יחדיו וכמ"ש כי עין בעין יראו וזהו עשה ויום לעמודי'. דהנה נו"ה דאציל' הם נק' עמודי' שם העמוד הימין יכין והשני בועז. וזהו כוונת המאציל בכל זמן משך הגלות בתו"מ ומע"ט של כללו' נש"י נזרע למעלה בארץ החיים העליונה הארות העליונות והצמיחה [יהי'] בגלוי רבי יהי' לע"ל וכמ"ש וזרע צדקות ומצמיח ישועות וזהו ויום שהם המשכר' אורו' עליונות ע"י תו"מ כידוע שהוי"ו הוא המשכה מיו"ד שבראשה למטה מטה וכמ"ש ברוך ה' כו' מן העולם ועד העולם מעלמא דאתכסי' לעלמא דאתגליי' וזהו [ויום] לעמודי' שיהי' התגלות אלקו' ע"י העמודי' שהם נה"י דאציל' שמאירו' בגלוי רב בנשמו' ישראל לע"ל בביאו' המשיח ב"ב וד"לי. ע"כ מאדמו"ר נ"ע. ומכוון לזה שמעתי שמצאי בשם גדולי' א' כי ארז"ל לא גלו ישראל עד שכפרו בכ"ב אותיו' התו' ולכן יתארך הגלות מספר שנים במספר שעולה סך הנ"ל כי הכ"ב אותיו' ואותיו' מנצפ"ך מספר אלף ושבע מאות וחמשה ושבעי' דו"ק ותשכח. בפ' תבוא מרומז ג"כ בפסוק והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העוור באפילה ולא תצליח את דרכיך הטעם על והיית ג"כ אזלא גרוש [והוא] כי הס"ת הנ"ל עולים עם תיבו' אלף ושמונה מאו' חמשה ושמונה רמז ישועה שיהי' בחושך עד ביאת המשיח כל משך זמני שני' הנ"ל היינו ע' שנים [של] גלות בבל וארבעים שנה קודם החורבן גלתה הסנהדרין כמבואר בגמ' וזמן גלותי [הזה עולה ס"ה] אלף תשע"ה עולי' ס"ה אלף שמונה חמשה ושמונה דוק ותשכח.

תורת שלום עמוד 237. וכידוע המעשה מהשלוחי' ששלח אדמו"ר הזקן נ"ע להרה"ק נחום מטי שערנאבעל, ששלח ב' שלוחי' ע"ד איזה ענין כו', ובאו אליו ער"ה בזמן מאוחר, מחמת מניעת מעבר הנהר, והר"ר נחום חכה עד בואם, שאז הלך לביי הכ"נ כו', ובמוצאי ר"ה האט מען פארבראכט און גינומען משקה במסיבתו ואי הר"ר נחום, בשנה זו יבוא משיח וכששאל את השלוחי' מה הם אומרים ע"ז, השיבו, אז ער וועט

ומאתן אינון חבלים דיולדה יתגליין ב' משיחין בעלמא כו', שם רנ"ב א בתר אלף ומאתן כו', וע' תצא רע"ט רע"א כמה מארי מתניתין דבעו לנחתא לעומקא דהלכה לאשכחא תמן קץ דפרקנא כו' עיי"ש ובהקדמת התקו"ז (ד' ע"ב) שבעין שנין בתר אלף ומאתן שנין דאיתחרב בי מקדשא כו', ת"ב (ס"ז ב) ששי איהי אלף שתיאתא, זהר חדש ס"ס בלק (נ"ו ג) לשבעין שנין באלף שתיאתא, וע' בית המדרש ח"ב ספר זרובבל. ורב סעדיה גאון בהאמונות והדיעות מאמר שמיני על הגאולה האחרונה פ"ג וכן בספרו הגלוי שער החמישי [ראה זכרון לראשונים הר' רא"א הרכבי ח"ה ע' קמ"ג] חישב את הקץ. וראה רש"י דניאל ז' כ"ה עדן ועידנים ופלג עידן שהביא: כאשר ראיתי כתוב בשם רב סעדיה הם אלף וג' מאות ול"ה שנים כו', ורבינו הגדול הרמב"ם באגרת תימן כתב בהתנצלותו היות אנשי דורו רבי ספיקות באמונה ונפסדים בה וכמעט שאבדה דת ה' לולא הוא ז"ל כי גלה תעלומותיה וחיזק נחשליה והרביצה בלשונו ובקולמוסו, וראה מכלל השתדלותו לקבץ המון בני אדם בחשבון הקצים לחזק תוחלתם לאמת כו', ואגב הביא הרמב"ם מה שהיה בידו קבלה נפלאה קבלתיה מאבי ומזקני שקבלו מאבותיהם וזקניהם עד תחילת גלותינו מירושלם" בענין זמן החזרת הנבואה לישראל בפסוק כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, וראה הו' א"ש הלקין (גירק תשי"ב) ובמבוא שם. כן מזכיר ר"א אבן עזרא בפירושו לדניאל י"א ל' את בן היוצר שחיבר ספר במועד הקץ גם דברי ר' שלמה בן גבירול שרצה לקשור הקץ במחברת הגדולה על שני הכוכבים העליונים, גם דברי ר' יצחק בן לב ודברי רבי אברהם הנשיא בספר הקצים, על ר' אברהם ב"ר חייא הנשיא בספרו מגלת המגלה [נדפס ע"י מק"ג ברלין תרפ"ד] רמז גם הרמב"ם באגרתו באמרו וכבר עמד אחד מן המחודדים בספרד וחיבר ספר בענין הקץ ע"ד הכוכבים כו', וראה אשר כתב אודותיו ר"י ערמאה בספרו עקדת יצחק שער נ"ו פ' פקודי, ור"ע מן האדומים במאור עינים אמרי בינה פמ"ג ויש שם ט"ס וצ"ל כלו חתיכא דאיסורא לכתבם וראוי שלא יראו החוצה], וע' רש"י כת"י שבמינכן מש"ש סי' יו"ד ועוד שם סי' רפ"ה גם רבינו הגדול רש"י ז"ל הביא מועד לקץ בפירושו לדניאל ה' י"ד ובפירושו לתלמוד סנהדרין שם בשם ר"ש בר דוד, וכן הובאו תאריכי קצים שונים בספרי רבותינו בעלי התוספות כמו בפענח רזא פ' וישלח פס' ואיחר עד עתה כו', ובפ' וילך ואנכי הסתי"ר אסת"ר בגמטריא אלף שלש מאות שלשים וחמשה כו' כל הענין, בספר הדר ודעת זקנים

עה"פ וימצאהו איש והנה תועה בשדה. רבינו הרמב"ן חיבר ספר מיוחד לבירור זמן הגאולה, שמו ספר הגאולה" [נדפס מכת"י בלונדון תרס"ט], וראה בפירושו לתורה פ' בראשית ב פס' אשר ברא אלהים לעשות [ועיין בחתם סופר ח"ו סי' ס"א], ובס' שושן סודות (קארץ תקמ"ד) ע"ג ע"א, בקטעים מכת"י על שנת הגאולה [הצופה לח"י בודפסט כרך ה' ע' קצד], בס' ברית מנוחה מר' אברהם מריסון ספרד בניקוד הז' [כ"א ע"א טור ב יום ואשמורה], בפירוש לס' התמונה ג אות סמ"ך [לכוב תרנ"ב, נ"ח ע"ב]. רבינו אפרים בפירושו לתורה [מכת"י יוהניסבורג תשי"ג] בדרוש על הגאולה (קכב קכג). ובפירוש חמש מגילות לר' דון יוסף אבן יחיאל [בולוניא רפ"ח] ק"א ע"א כותב: בסוף חמשת אלפים ושבע מאות שנה לבריאת העולם, בקירוב, אם מעט קודם או מעט אחר כך יבא קיצנו בעזרת ה' למען יוכלו לשבת בני ישראל בטח על אדמתם בשלש מאות שנה מהאלף הששי, למען יתראה לעין כל היות האמת אתם ויהנו בגוף ובנפש מן העולם הזה תחת אשר נענשו בעול גלות האומות בגוף ובנפש. והרבה ממבארי ספר דניאל מהרלב"ג עד רמ"ל מלבי"ם הביאו רמזים לקבוע תאריך קץ הגאולה, וראה אשר כתב הרשב"ץ בספרו אוהב משפט [ר"ב ע"ב], ר' אבגדור קרא בס' קנה חכמה [ל"ו א], ובספרו הפליאה [מובא בשמו גם בילקוט ראובני ובס' עמודיה שבעה סוף עמוד השביעי יריעות שלמה], ר"י אברבנאל בס' מעייני הישועה מעין י"א תמר יו"ד ובספרו ישועות משיחו העיון השני ספ"ב ובכ"ם, בעל ספר הנצחון ובעל מעשי ה', ור' אברהם בעל משרא קטרין [ראה קרית ספר כרך ז ע' תמז תמח מכת"י] שכתב: מה ששאל כבודך אם נמצאת אצלי התשובה שהשיבו מן השמים אל הר"ם מרוטנבורג וז"ל על ענין הקץ סדר השאלה והתשובה שנמצאה עתה כך הם, התענה ג' ימים ושאל שיגידו ליסוד הקץ והראו לו אלה האותיות באיה כר כל התשובה, כן הזכיר קץ הגאולה הר' אברהם זכות, ובמאור עינים חלק ימי עולם פמ"ג הביא שר' מרדכי דיאטו חיבר על זה ספר בשם מגדל דוד. כן נתפרסמו בדפוס ספרים מיוחדים לחשבון הקץ מנהם הס' חזון למועד מר' שמואל ב"ר יהודה וואליריאו [וויניציאה שמ"ן], קול מבשר מר' אברהם ששון [וויניציאה שפ"ה]. ומוזכרה אגרת הגאולה מר' חיים גאליפאלי בעקרים מאמר ד' פמ"ב, והאריכו בזה בס' שארית יוסף מר' יוסף בן שם טוב [נדפס בשלונקי] צ"ח ע"א, בזרע אברהם שעל הספרי [דיהרנפורט תקע"א] בדרוש שבסוף ח"א [צ"ח ע"א], בס' עת קץ

מר' יצחק חיים כהן מהחזונים [אמסטרדם ת"ע], בעשרה מאמרות מר' אליקים ב"ר אברהם (לונדון תקנ"ד) ח"ב מאמר בינה לעתים איכו. וראה כפתור ופרח מר' אשתורי הפרחי פ"ו [ברלין תרי"א] י"ט ע"ב, והר' רא"ם לונץ [ירושלם תרנ"ז] ע' קיב קיג דברי מחשבי קיצין. תאריכי קצים הוזכרו גם בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל פרשת מקץ נ"ג ע"ב. באגרת לקץ הימין המיוחס לרבינו חיים וויטאל, בהקדמת ס' עמק המלך ושם ל"ג ב, ס"ח א וס"ס ג, בסי המפואר מהקדוש ר' שלמה מולכו, בס' זרע בירך ח"ב וקנה חכמה [פפד"א תמ"א] כ' ע"ג, באור החיים עה"ת פ' צו ו' ב כל הלילה עד הבוקר, ופ' פנחס ס"ס י"ט [וראה בספרי תולדות רבינו חיים בן עטר פרק א הע' טו], והגר"א מווילנא בפירושו לספרא דצניעותא פ"ה [ווילנא, ל"ג ע"ד] אמנם סיים: מכאן תדע קץ הגאולה שהיא בעתה ח"ו כשלא יהיו זכאין שהוא הקץ האחרון ומשביע אני את הקורא בה' אלהי ישראל שלא יגלה זה. כן מבואר קץ הגאולה בס' תולדות יעקב יוסף מהרה"ק מפולנאה בפ' תשא, בס' דרכי נועם על אגדות רבב"ה [קניגסברג תקכ"ד], במקדש מלך שעל הזהר וירא קי"ז ב ובכסא מלך שעל הקדמת התקוני זהר [ורשה תרמ"ג] אות צ' בס' זהר חי מהגה"צ מהרי"א מקומרנא פ' וישלח על פס' מי זאת הנשקפה ושם פ' וירא ובספרו מעשה ארג למשניות במעשר שני פ"ה [נ"ו ע"א] ד"ה אמר ר' אחא כו' כי בשנת תשל"ו יהיה תחיית המתים בכל העולם ובשנת תש"ס יהיה יום הדין הגדול והנורא כו' עיין שם. כן מובא חשבון הקץ בס' שאל לך אות פ' פקודי (מ"ד ע"א) ונדפסו חוברות אחדות בענין זה בזמן הקרוב לנו כמו אגרת לקץ הימין מר"י גולדצווייג [מנשטת תרנ"ו]. חזון למועד מרא"ל קרסטין [ברלין תרנ"ז], קול מבשר [דרוהביטש תרנ"ח]. כסף מזוקק שעל הרמב"ן לתורה [לבוב תרנ"ח] בפ' בראשית ב' ג, דבר בעתו [סיגוט תרס"ה], וחשבונות הגאולה [ירושלם תש"ט] והרבה תאריכי הקץ הוזכרו בכתבי יד שלא נתפרסמו בדפוס. ראה רשימת כת"י שבאוקספורד הר נייבוירן מספר קנח, רעג, אלף תשע מאות וט"ו, אלפים מד, גז ועג. אלפים ארבע מאות ומ"ו, אלפים חמש מאות ט"ו ומ"ט. וראה כתבי יוט"ל צונץ ח"ג לקוטים יג ע' רכד רלא, הצופה לחכמת ישראל שנה ה [בודפסט תרפ"א] ע' קצד-רב, ודורשי רשימות ימצאו עוד כהנה וכהנה בכתבי יד ואולי גם בספרים מודפסים שגדולים וטובים השתדלו לעמוד על חשבון למצוא סמוכין למשאת נפשם המדוכאת הצמאה לגאולה [ועיין בשלשלת הקבלה בדור

הרמב"ם ורש"י שהביא תאריכי קצים אמנם רובם שאב ממ"ע הנזכר]. והנה אם כי עדיין לא נושענו בגאולה שלימה על כל זה ראינו כי לא מלבם אך רוח ה' נוססה בהם ובהרבה מאותם זמנים שעליהם בישרו נפקדו ישראל והיו מאורעות כבירות מעין חבלי משיח אבל לא איכשר דרא ויצא מה שיצא, עיין תקוני זהר חדש (צ"ה א) דקץ אית בכל דרא ודרא כפום זכוון דלהון זכל מאריה דדרא כפום דרוב דרא נוטים אבתריה ואם חובין מתרבין עלה אדחייא פורקנא עד דרא אחרא, וכעין שכתב רבינו בחיי בספרו פ' בא פס' ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים כו' שעלינו להאמין כי ג' קצים המפורשים בדניאל בגאולתינו העתידה כולם אמת אע"פ שיש שם מדות וחשבונות מתחלפות ועל כן נגזרו כאן ג' קצים שאם יזכו יהיו נגאלים בראשון ואם לא יזכו בראשון אולי יזכו בשני ואם לא יזכו גם בשני יזכו בשלישי ואי אפשר שתתאחר הגאולה מן הקץ הקצוב האחרון ואילך כן כתב רבינו חננאל ז"ל. וכ"כ הרבינו בחיי בספרו כד הקמה סוף ערך גאולה שלישי. וראה בס' אור לישרים מהג"ר זרח איידליץ [פראג תקמ"ה] דרוש ג [כ"ה א] שהביא מצוה לפרסם מה שאמר הגאון מו"ה פייבש על מ"ש בזהר בזאת יבא אהרן וכו' והרי כבר כלה כל הקץ ועדיין לא בא כו' וזהו שנרמז במסורה מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום (ש"א כ' כז), ומשיב : מדוע לא כליתם חקכם גו' גם תמול גם היום [שמות ה' יד] כו' ובס' אור חדש מהגר"ח באכנר] אמסטרדם תל"א דף נ"ב], ויעיין בבני יששכר חודש סיון מעלות התורה אות יט [ובהגותיו לזהר בפ' תולדות קל"ט ב] מש"כ לאמת כל הקצין שחזו מראש בעלי רוח הקודש אם כי כבר חלף ועבר זמנם. דכתיב בירמ' ל"א ל"ח הנה ימים באים נאום ה' ונבנתה העיר לה' וכו'. והנה תיבת באים" היא קרי ולא כתיב, כי הנה הזמן גברא בכל עת ובכ"ז למשל אחרי כלות השנה הנה השנה ההיא חוזרת לנרתיקה, ונשפע מעולם העליון מלמעלה מן הזמן אל תחת הזמן שנה אחרת, [וכל זמן שהוא כבריאה מיוחדת יש לו תפקיד מיוחד כאמרם בפסחים ב' ע"א קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא, וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה]. ונרמז לנו בדברי הנביא בתיבת באים" שלא נכתבה באותיות להורות שאותו הזמן אשר בו הקץ לא יבא בגבול הזמן מעולם העליון רק כאשר יבא, ממילא תבין כי השנים אשר דברו חכמים ברוח קדשם עדיין השנה הזאת נשארה בגבהי מרומים עד אשר יבא הזמן ויהיה בכתב ובגבול, הנה ימים באים ויתראה לעין כל שכל דברי

הנביאים והחכמים קיימים. ורבינו יעקב איש תם דסליק לעילא ושאל שאילתא על קץ הקצין זמן ברור שאין לדחותו לא קיבל על זה תשובה, ומה נעימה ושנונה התשובה שקיבל רבינו אברהם שגם הוא עשה על זה שאלת חלום והשיבו לו בצחות לשון הכתוב: מיישאל ואליצפן וסתרי [שה"ק שם], וכמו שנאמר לדניאל כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ. וכבר אמר ר' אבא [סנהדרין צ"ח א] אין לך קץ מגולה מזה שנאמר (יחזקאל ל"ו ח) ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא כי הנני אליכם ופניתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ונושבו הערים והחרבות תבנינה והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם כקדמותיכם והטיבותי מראשותיכם וידעתם כי אני ה'.

51) סנהדרין צז עמוד ב. מאי ויפח לקץ ולא יכזב א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו שמה תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה ת"ל (ישעיהו ל, יח) לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב סה"ב. וְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן לֹא יֵדַע אָדָם אִיךָ יִהְיוּ עַד שְׂיִיָּהוּ. שְׂדָבְרִים סְתוּמִין הֵן אֲצֵל הַנְּבִיאִים. גַּם הַתְּכַמִּים אֵין לָהֶם קְבֻלָּה בְּדָבָרִים אֵלוֹ. אֲלֵא לְפִי הַכְּרַע הַפְּסוּקִים. וּלְפִיכָּךְ יֵשׁ לָהֶם מְחֻלָּת בְּדָבָרִים אֵלוֹ. וְעַל כָּל פְּנִים אֵין סְדוּר הַנִּיט דְּבָרִים אֵלוֹ וְלֹא דְקְדוּקָה עָקֵר בְּדַת. וְלַעוֹלָם לֹא יִתְעַסֵּק אָדָם בְּדָבָרֵי הַהַגְדוּת. וְלֹא יֵאָרֶיךָ בְּמִדְרָשׁוֹת הָאֲמוּרִים בְּעִנְיָנִים אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְלֹא יִשְׁמַע עָקֵר. שְׂאֵין מְבִיאֵין לֹא לִידֵי יִרְאָה וְלֹא לִידֵי אֶהְבָּה. וְכֵן לֹא יִחַשְׁבַּ הַקָּצִין. אֲמָרוּ תְּכַמִּים תִּפְחֵ רוּחַם שֶׁל מַחֲשָׁבֵי הַקָּצִים. אֲלֵא יִחַפְּהָ וַיִּצְמִין בְּכָלֵל הַדְּבָר כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ:

דניאל יא ל. וְבָאוּ בֹו צִיִּים פְּתִים וְנִכְאָה וְשָׁעַב וְנָעַם עַל־ בְּרִית־קוֹדֶשׁ וְעִשָּׂה וְשָׁעַב וַיְבִן עַל־עֲזְבֵי בְּרִית קוֹדֶשׁ:

ראב"ע. ויבן על עזבי ברית קדש - הם אנשי ירושלים שקשרו על מלך והרגו אנשיו וחללו המקדש, המעוז שהיה לישראל, כמו: גאון עוזכם, ובאה זאת המלה על דרך הארון הברית שפירושו הארון ארון הברית, וככה הספר המקנה היין החמה. עתה ספר חרבן בית שני, ויש לתמוה מחכמי צדוקים שפירשו זה לעתיד, ואמרו: כי המקדש היא מיכ"א שיחוגו עליה הישמעאלים והסירו התמיד, החמש תפילות ונתנו השיקוף עכו"ם ואלו

התועים, איך יתכן שיקרא מקדש רק ירושלים לבדה, וככה שמה בלשון ישמעאל בית ואיך הוא מיכ"א קדש, והלא פקחו אלה העורים את עיניהם וראו כי יש במיכ"א שיקוף עד היום והלא מרקוליס שאליו יחוגו כל ישמעאל ממזרח וממערב לזרוק אבנים שם, ואלה המפרשים חללו המקדש. והגאון ז"ל אמר: כי ועשה כרצונו המלך זהו הקדרי ראש מלכות ישמעאל. וזה לא יתכן, כי כתוב וכל חמדת נשים לא יבין וזה היה אוהב נשים ופירש נשים מדינות, וזה קרוב אל דרש ואינו פשט. ועוד: מה יעשה בכתוב לאלה אשר לא ידעוהו אבותיו?! ועוד: אם היה אלה עכו"ם אין תשובה ממרקוליס, כי זה ידעוהו אבותיו ולא סרו אנשי מיכ"א למשמעתו, עד שנשבע להם שלא יסיר עבודת מרקוליס, ואין צורך להאריך. ובן היוצר חבר ספר במועד הקץ וגם נפצתי דבריו ככלי יוצר טרם בא מועדו, כי הוא מקוה מועד עבר וכלל אומר דבריו בדברי קץ. גם דברי רבי שלמה בן גבירול ז"ל: רצה לקשור הקץ במחברת הגדולה על שני הכוכבים העליונים. גם דברי רבי אברהם הנשיא בספר קצים ודברי היוצר ודברי רבי יצחק בן לב, וכל החושבים המלות או האותיות בחשבון גימטריא הכל הבל ורעות רוח, כי דניאל לא ידע הקץ ואף כי הבאים אחריו רק רמז המלאך דבר כאשר אפרש, רק לא פירש מתי יהיה ועתה אשוב לפרש.

אור התורה נ"ך עמוד קפ"ג. בבחיי ר"פ ויחי וז"ל, ולפי שנרמז ענין המשיח בכלל דבריו, כמ"ש עד כי יבא שילה באה הפרשה הזאת סתומה לרמוז הקץ הסתום שהי' רוצה לגלותו ונסתם ממנו (ואם מיעקב נסתם הקץ ק"ו בן בנו של ק"ו מכבוד רבינו הבחיי עצמו לכן לא דק בענין הקץ שכתב ס"פ נח ובפ' בראשית גבי והנה טוב מאד, במח"כ שבמקום שיש חילול ש"ש אין חולקין כבוד, והרמב"ם קצף מאד על מחשבי קיצין ואם יתמהמה חכה לו).

לקוטי שיחות חלק כט עמוד 15. ע"פ הנ"ל יש לבאר א דבר תמוה בנוגע ענין הקצין. די גמרא זאגט: תיפח עצמן של מחשבי קיצין". און דער רמב"ם ברענגט דאָס בספרו (וואָס איז הלכות הלכות") בסופו: וכן לא יחשב הקצין אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים". לפועל געפינט מען אָבער אַ ריבוי קצים - נוסף אויף חז"ל אין גמרא, אויך פון גדולי ישראל שלאחר זמן הש"ס בכל הדורות", ונוסף על כ"ז - דער רמב"ם אליין שרייבט אַ קץ באגרת תימן שלו; ועד"ז בהדורות שלאח"ז, וידוע דער קץ פון דעם אַלטן רבי'ן אין דעם

ע"ז, בכדי אידן זאלן נאכמער מוסיף זיין בעבודתם בהתאם לזה, כנ"ל.

52) לקמן עמוד 384. א הדגשה מיוחדת אין דער נויי טיקייט פון עבדו את ה' בשמחה" איז אין היינטיקער צייט, ווען החושך יכסה ארץ וערפל לאומים", אבער צו אידן האט עס ניט - ויתרה מזה ועליך יזרח ה', ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך יומם השמש לא יככה וירח בלילה" ואדרבה: וויבאלד אז מלכיות מתגי רות אלו באלו" אין אזא ווילדן אופן וואָס לא הי' לעולמים איז צפה לרגלו של משיח איז דורך שמחה שטארקט מען ביותר דעם בטחון אין דעם אויבערשטן, אז לא ינום ולא יישן שומר ישראל, און אין דעם צפה לרגלו של משיח" און אחכה לו בכל יום שיבוא". וואָס דאס גופא, דער אחכה לו בכל יום שיבוא" - דער בטחון אין דעם אוי- בערשטן, אז גאָר אינגיכן וועט ער ברענגען משיחין - פארגרעסערט נאָכמער די שמחה, ביתר שאת וביתר עוז. אַן ענין נוסף אין דעם: מען דערציילט אויף איינעם פון די צדיקי פולין ווען ער איז נאך געווען גאר בקטנותו - וואָס בוצין בוצין מקטפי' ידיע" - אז בעת מ'האט פון אים מונע געווען אן עפעל, האט ער געזאגט די ברכה בורא פרי העץ", און דורך דעם מכריח געווען צו געבן אים דעם עפעל. ובנוגע לענינינו: דורך דעם גופא וואָס אידן וועלן זיין שמח בשמחת הגאולה, מצד דעם בטחון אַז דער אויבערשטער וועט ברענגען משיחין גאר אינגיכן - איז דאס גופא וועט כביכול ברענגען נאך גיכער (אחישה) דעם אוי- בערשטן, אבינו שבשמים, צו ממלא זיין משאלות לבבם פון זיינע קינדער. ח. פשוט אז דאָס אַלעס איז כלל וכלל ניט דער ענין פון דוחק זיין את הקץ - ווייל דא רעדט זיך ניט וועגן קבלה מעשית, השבעת מלאכים וכיו"ב, גאר - וועגן לערנען תורה ומקיים זיין מצוות בשמחה ובהוספה, כולל אויך ופשיטא - טראכטן וועגן פירוש המילות כפשוטו, ווען ער שטייט פארן אוי- בערשטן און בעט ביי אים: ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים און - את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח - און מיינען עס מיט אן אמת. און דאמאלס - וועט ער אַ פרעג טאן בא זיך אליין: וואָס האָב איך היינט געטאָן אין דעם?

לקמן עמוד 458. דאָס איז אַלעמאַל געווען דער פאַרלאַנג און די פּאָדערונג פון אידן - אז משיח זאָל גלייך קומען, במהרה. וואָס דערפאַר האָט גאָר קיין אַרט ניט אַז אַ איך זאָל ח"ו זאָגן, אַז ער וויל ניט, אַדער ער האַלט ניט, אַדער אים איז ניט ניהא" - אז מ'זאל

מאמר הידוע" ואת האלף ושבע מאות". בפשטות לערנט מען אז מיט תיפח עצמן של מחשבי קיצין" ווערט גע- מיינטי (ווי די גמרא איז ממשיך) שהיו אומרים כיון שהגיע עת הקץ ולא בא שוב אינו בא". און ווי דער רמב"ם איז מסביר (באגרת תימן) אַז דאָס ברענגט אַ כשולן ותקלה לעם, ווייל שמא יטעו בראותם שבאו הקצים ולא בא", וועט דאס גורם זיין העדר האמונה אין ביאת המשיח, לפיכך התפללו עליהם חכמים שתפח דעתם וישחת חשבונם". משא"כ דאס וואָס די גדולי ישראל האבן מגלה געווען קצים איז עס געווען, אדרבה, צוליבן תכלית הכי נעלה (ווי דער רמב"ם איז ממליץ אויפ'ן רס"ג" בנוגע די קצים וואָס ער האט מודיע געווען) היות אז דאס זיינען געווען זמנים ווען אידן זיינען געווען בשפל המצב, בעלי סברות רבות נשחתות האבן די גדולי ישראל זיי צונויפגע- זאמלט און צוגעצויגן אַ המון העם על דרך חשבון הקצים" און דערמיט גע- שטארקט זיי באמונתם און מעורר געווען ביי זיי די תקוה צו דער גאולה דורך מודיע זיין אַז די גאולה איז קרובה ממש לבוא, אע"פ וואָס לולא זאת התורה אסרה זה", ע"פ הנ"ל י"ל בדרך אפשר - וויי באַלד אז צדיקים זעען בכל זמן משך הגלות ווי די עבודה בכל יום ורגע פון גלות איז כולל אין זיך און בריינגט עניני הגאולה, און נאך יעדער טאָג וכו' אין גלות זעען זיי די הוספה בהגילויים ועליות פון דער גאולה (רכוש גדול). ביז אַז די הוספות קלייבן זיך צוזאמען און עס קומט אַ מצב פון שלימות בההוספה - האבן זיי מגלה געווען זמן השלימות שנת הקץ, אז מ'האלט אין דער- גרייכן און צוקומען צו די שלימות פון דער הוספה, פון דעם העכערען גילוי ובמילא דארף די עבודה פון בני- אין דעם זמן צווישן דעם מגלה זיין דעם קץ און דעם יום הקץ - זיין בהתאם לשלימות הגילוי הזה, אז דאס זאָל קומען ע"י עבודתם בפועל, גילוי הקץ, חשבון הקץ ע"י הרמב"ם כו' אדמו"ר הזקן איז אַ התעוררות הוספה נאך מער אין דער עבודת תוהמ"צ זיי זאלן זיין בהתאם לזה, נתינת כח ע"ז ובמילא נוסף אז עס איז פשוט אז ניט וועגן דעם רעדט דער איסור פון חישוב קצים" וואָס כנ"ל דער רמב"ם בריינגט עס להלכה איז צדיקים גדולים וואָס זיי זעען די עלי' גדולה ורכוש גדול וואָס אידן האָבן שוין דערגרייכט בזמן זה, וואָס דאס בריינגט זיי צו מפליא זיין ביותר בשבחן פון אידן ובאהבת ישראל ובזכותן פון אידן, אַלע אידן - איז אדרבה, זיי דארפן דאס מגלה זיין, אלס אַ התעוררות לתוספת בעבודת השם ונתינת כח

אויסרופן און פאר-לאנגען ווי וואנט משיח נאו": יעדער איד דאוונט און בעט אין קלאָרע ווערטער אין שמונה-עשרה, בשעת ער שטייט פארן אויבערשטן אליין - וואָס דעמולט איז אַ זיכערע זאך אַז ער רעדט אמת, און בשעת ער זאָגט דעם אויבערשטן אליין וואָס ער בעט ביי אים - איז זיכער אַז ער וויל דאָס מיט אן אמת, ניט ח"ו אַז ס'איז נאר גע-זאגט את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", אַז גאָר אינגיכן, אין אַן אופן פון מהרה", זאל אויפגעשפראַצט ווערן, אנטפלעקט ווערן, צמח דוד עבדך", וואָס דאס גייט אויף משיח'ין (וואָס צמח שמו", ווי עס שטייט אין גמרא). דערנאך זאגט מען נאכמער: לישועתך [וואָס די ישועה באשטייט אין צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", ווי מ'זאגט גלייך פאר דערויף - וקרנו (פון משיח, צמח דוד עבדך) (תרום בישועתך) קוינו כל היום" - דעם גאנצן טאָג האפט ער און בעט אַז עס זאָל זיין ישועתך", את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", [און דוקא דורך זאָגן דאָס אַלעס איז די תפלה זיינע אַ תפלה שלימה, ווי די אנשי כנסת הגדולה האָבן דאס מתקן געווען]: אפילו נאָך דעם וואָס ער האט גע-דאוונט שמונה עשרה בשחרית, און דעמולט געבעטן את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", און איצטער, אין דעם זעלבן טאָג, איז געקומען די צייט פון תפלת מנחה און משיח איז נאך ניט געקומען - איז לישועתך קוינו כל היום" - אויך אין דער צייט פון מנחה האפט ער און בעט ווידער את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", אז משיח זאל קומען מהרה", נאו". און אויב ח"ו דער מהרה" פארהאלט זיך אויף נאך עטלעכע שעה - איז לישועתך קוינו כל היום" פארי לאנגט ער דאָס נאָכאָמאָל דעם זעלבן טאָג צו תפלת ערבית. כל היום" בעט מען און מ'מאנט בא דעם אויבערשטן, ווי א קינד בעט ביי אביו שבשמים ער זאל ערפילן זיין פאר-לאנג - ווי וואנט משיח נאו", מהרה": מ'בעט ביי אים אין דער תפלת שחרית, אינדערפרי, עס זאל זיין את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"; און אויב משיח איז ח"ו ניט געקומען ביז צו דער צייט פון תפלת מנחה פון דעם זעלבן טאָג, באגונגט ער זיך ניט דערמיט וואָס ער האָט עס געבעטן אין תפלת שחרית, און ער בעט עס נאָכאָמאָל אין תפלת מנחה, צו מנחה צייט; און אויב משיח איז ח"ו ניט געקומען ביז צו דער צייט פון תפלת ערבית, בעט ער עס דעמולט נאָכאָמאָל. און מ'האפט אויף דערויף כל היום" (ניט נאָר ווען מ'דאוונט): אע"פ אַז מ'דאוונט (אין דער וואַכן) נאָר דריי מאל אַ טאָג, און אַ טאָג האָט נאָך שעות וואָס דעמולט זאָגט ער ניט די ווערטער את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כו" - איז

דאָס נאָר וואָס ער זאָגט ניט די ווערטער דעם גאנצן טאָג; וויבאלד אָבער אַז יעדער איד וואָס דאוונט, וואָס שטייט פאר דעם אוי-בערשטן און רעדט מיט אים אמת - פארלאנגט אַז משיח זאָל קומען מהרה", נאו", און פארלאנגט דאָס, האפט כל היום" - איז די האפענונג זיינע אַז משיח וועט קומען נאו", דעם גאנצן טאָג; און דעם גאנצן טאָג האפט ער אַז דער אויבערשטער וועט ערפילן זיין תפלהיי אז עס זאל זיין את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח".

(53) סנהדרין שם. אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים.

(54) מאמרי אדה"ז הקצרים עמוד ריב. שקר הסוס לתשועה כו'. סמך הוא בחי' מניעות ההשפעה מכל צד וכו' סומך ה' לכל הנופלים כו' ובא בחי' וי"ו המשכה דווקא בין ב' סמכין כו' ונק' סוס כו' ובקליפה יש בחי' סוס הוא ענין תא הרצים מרוצת הסוס לחטוף חיות והארה מן הקדושה נשמות ניצוצות קדושים ותפילות פסולת כו', ובזה נתארך זמן קיומם בהיות כי הזמן הניתן להם מהמחיל את כולם ה' כבר כלה כו'. וזהו שהתנאים ראו כמה קיצין קץ הימים וכו' וכולם ראו האמת בהיות שכל א' שיער בזמנו כמה ישהה שיכלה החיות שחטפו בבחי' מרוצת הסוס הנ"ל ולא ראה מה שעתידי לחטוף כו' ולכן כל הקיצין כלין כו'. וההיפוך למרוצת הסוס דקליפה הוא ענין המיחלים לחסדו ומצפים לתפלתו כו' ובבחי' עבודה זו ניטל החיות שחטפו הקליפות חיל בלע ויקיאנו כו' מייחל צירוף א' עם חייל כו' וזהו שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט כו' הנה עין ה' אל יראיו כו' וד"ל. ויש הפרש בין פדייה לגאולה שגאולה היא בחנם שמוציא החיות דקדושה מהם ואינו נותן להם שום חיות אחר וממילא כלים כו' משא"כ בחי' פדי' כפדיון פטר חמור שנותן דבר אחר תחת הדבר שלוקח כו' וזהו ופדויי ה' ישובון כו' ולכן יתכן שעד גאולה גמורה יהי עדיין קצת חיות לאוה"ע כמ"ש ושרים מניקותיך ועמדו זרים כו' שזהו מדרגה גדולה והי' אצלם כו' אבל אח"כ כתיב והשתחו לך ארץ בחי' ביטל לגמרי כו' וק"ל (ובזה יובן מארז"ל ביום ההוא יהי' מרוצת הסוס כל מה שהסוס רץ ומוציל כו' קודש לה') וד"ל וה' יכפר.

(55) זהר חלק א קכט עמוד א. תא תזי, אַבְרָהָם אַתְּ קָרִיב לְגַבְיָהּ וְתֵאוּבָתֶיהָ דִּילִיהָ הִנֵּה פֶל יוֹמוֹי בְּהַאי, וְלֹא אַתְּ קָרִיב אַבְרָהָם בְּיוֹמָא תְּדָא אוּ בְּזַמְנָא תְּדָא, אֲלֵא עוֹבְדוֹי קָרִיבוּ לִיה בְּכָל יוֹמוֹי מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, עַד דְּאֶסְתַּלַּק בְּדַרְגוּי.

פד הנה סיב וְעָלַל בְּדַרְגֵינִי עֲלָאִין פְּדָקָא קְזַי דְּכְתִיב
וְאֶבְרָהָם זָקֵן, וְכִדְוִי בָּא בְּיָמִים בְּאִינוֹן יוֹמִין עֲלָאִין בְּאִינוֹן
יוֹמִין יְדִיעָאן בְּרִזָּא דְמִהִימְנוּתָא. וַיִּי בְרַךְ אֶת אֶבְרָהָם כָּל
דְּמִתְמָן נִפְקִין פֶּל בְּרַכָּא וְכָל טִיבּוּ.
זָכָאִין אִינוֹן מְאָרִיהוֹן דְּתִשְׁבָּה דְהָא בְּשַׁעְתָּא קְדָא בְּיוֹמָא
קְדָא בְּרַגְעָא קְדָא קְרִיבִין לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵה
דְּלָא הָנָה הָכִי אֶפְיִלוּ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים דְּאֶתְקְרִיבוּ גְבֵי
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכִמְהָ שְׁנִין. אֶבְרָהָם לָא עָאֵל בְּאִינוֹן
יוֹמִין עֲלָאִין עַד דְּהָנָה סִיב פְּמָה דְאֶתְמַר. וְכֵן דָּוִד דְּכְתִיב
(מְלָכִים א א:א') וְהִמְלִיךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמִים. אֲכַל מְאָרִיהָ
דְּתִשְׁבָּה מִיָּד עָאֵל וְאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

56) סה"מ קונטרסים חלק ב עמוד 792. וזהו יפה
שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי
עוה"ב, דעם היות דבעוה"ב הוא גילוי אור רב והוא
תענוג נפלא עד אין קץ אשר הוא גם תשלום שכר זמני
כי עיקר השכר יהי' בהגלויים דלעתיד לבוא ושכר זמני
הוא בגן עדן הנה המצוה עצמה בעוה"ז יפה מזה, לפי
דהיום לעשותם דכל הגלויים דלעתיד לבוא שהם נעלים
באין ערוך גם מהגלויים בגן עדן תלויים בהעבודה
בתורה ומצות דעכשו בעוה"ז וזהו יפה שעה אחת, דכל
אחד צריך לזכור דיפה שעה אחת, הפנה אחת, והיינו
דבעת שהוא טרוד בעניניו ופונה מזה ועוסק בתורה
ומצות הנה עי"ז יבוא על שכרו בהגלויים דלעתיד לבוא
דונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדו כי פי הוי' דבר.

57) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה. פֶּל
הַנְּבִיאִים פְּלֵן צוּוּ עַל הַתְּשׁוּבָה וְאִין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלְאִי
בְּתִשְׁבָּה. וְכִבְרַ הַבְּטִיחָה תוֹרָה שְׁסוּף יִשְׂרָאֵל לְעִשׂוֹת
תְּשׁוּבָה בְּסוּף גְּלוּתָן וּמִדְּהוּ נִגְאָלִין שְׁנַאֲמַר (דברים ל א)
"וְהִנֵּה כִי יָבֹאוּ עֲלֵיכֶם פֶּל הַדְּבָרִים" וְגו' (דברים ל ב) "וְיִשְׁבְּתָ
עַד ה' אֶלְהֵיךָ" (דברים ל ג) "וְיָשָׁב ה' אֶלְהֵיךָ" וְגו'.

58) שיחות ש"פ צו תשמ"א. ניט פארגעסן אין וואס
עס האט זיך אנגעהויבן רעדן - וועגן דעם ענין און די
הוראה פון דעם וואס קינדער זינגען "ווי וואנט משיח
גאו", דוקא דעם לשון "נאו". איז דער ביאור אין דעם
מיר איינגעפאלן ערשט דעם שבת, שבת פ' צו [אע"פ
וואס בעצם האט מען אנגעהויבן זינגען "ווי וואנט משיח
באו" בשמח"ת (שנה זו), האט מען שוין דעמאלט
געדארפט האבן א ביאור אין דעם, איז דאס מיר אבער
איינגעפאלן דעם שבת פ' צו]. בקשר דערמיט וואס "צו"
איז בגימטריא א-ל אד". (כנ"ל) דער ווארט "נאו",
ווערט געשריבן אין אותיות פון אידישן שפראך (ווי איך
האב געזען ווי קינדער שרייבן און אויך ווי ערוואקסענע

שרייבן) "נאו", נו"ן אל"ף וא"ו. וואס דער גימטריא
דערפון איז נ"ז, דער ווארט "זו", בגימטריא (די שמות)
א-ל הוי' [בדוגמא ווי "צו" איז בגימטריא (די שמות) א-
ל אד']. [וואס דער ענין פון גימטריאות האט אויך א
שייכות מיט פורים: ס'איז ידוע אז בפורים דארף זיין
"עד דלא ידע" אין אן אופן אז ער ווייס ניט דעם חילוק
צווישן "ברוך מרדכי" מיט "ארור המן" - כידוע
(אבודרהם, אגודה (הובא בד"מ לטושו"ע סתרמ"ה
סק"א). מג"א לשו"ע שם סק"ג), אז די גימטריא פון
"ברוך מרדכי" איז די זעלבע גימטריא ווי די גימטריא
פון "ארור המן". וואס בכדי דאס אויס'חשובונ'ען דארף
מען נעמען א פען מיט פאפיר (ניט אום שבת גערעדט)
און דאס אויסרעכענען, און דעמאלט אויב ער מאכט ניט
קיין טעות אין חשבון - וועט ער זען אז ס'איז די זעלבע
גימטריא]. פה. והביאור אין דעם קשר פון "ווי וואנט
משיח נאו" מיט די (גימטריא פון "נאו" - די שמות א-
ל הוי' בגימטריא "זן" - וועט מען פארשטיין בהקדים
דער ביאור הענין והקשר וואס א-ל הוי' איז בגימטריא
"זן": שם א-ל איז בחי' חסד (זח"ג ל, פרדס ש' השמות
פ"ה. ובכ"מ), דער מקור פון אלע השפעות והמשכות,
ביז אז שם א-ל (לוי איין דעה (זח"ג קלא, ב. וראה
מקומות שנשמנו בלקו"ש ח"ד ע' 1348)) איז די התחלה
פון די י"ג מדות הרחמים (כידוע די כמה שיטות בזה צי
די התחלה פון די יגמדה"ר איז דער שם הוי" (הראשון
אדער השני), אדער די התחלה איז פון שם א-ל, אדער
רחום), וואס די יגמדה"ר בכלל זיינען למעלה מכל סדר
ההשתלשלות, למעלה ממדה"ג, צוזאמען דערמיט
(לאידך גיסא) זיינען זיי אבער דער מקור (און דער
ממוצע) אויף אלע המשכות און השפעות למטה ביז אין
עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו. וואס דאס איז
אזוי בנוגע צו אלע י"ג מדה"ר, ועאכו"כ בנוגע צו א-ל
וואס איז ניט נאך איינע פון די יגמדה"ר, נאר די ערשטע
מדה, און די התחלה פון אלע יגמדה"ר. וכידוע תורת
הרב המגיד (לקו"א ס' קלט), בבאיור בקשת משה פאר
מרים (בהעלותך יב, יג) "א-ל נא רפא נא לה", אז א-ל
איז די ערשטע מדה פון די יגמדה"ר און דערפון האט
משה געוואלט ממשיך זיין למטה ע"י תפלתו "א-ל נא
גו", וכמבואר שם אז ע"י תפלתו האט ער ממשיך געווען
אין מדת קל וחומר, ווי דער אויבערשטער האט אים
דערנאך געענטפערט מיט א קל וחומר, "קל וחומר
לשכינה כו" (ב"ק כה, א) ווארום א-ל וואס ער איז די
ערשטע מרה פון די יגמדה"ר איז מכוון כנגד קל וחומר
וואס ער איז די ערשטע מדה פון די י"ג מדות שהתורה

ער דארף דאס אויסנוצן אז דורך דעם זאל צוקומען א הוספה אין תומ"צ, איך עבודת ה'. און דורך די אלע ענינים איז מען נאכמער ממחר ומזרז ביאת משיח צדקנו. ובמיוחד דורך די אתעדל"ת פון אלע אידן אז זיי רופן און זינגען "ווי וואנט משיח נאו", ובפרט דורך דעם וואס קינדער טוען דאס - וואס זיי זיינען "קטני קודש זרע" (ווי מ'זאגט אין די סליחה (לתענית אסתר) "הבל שאין בו חטא" (שבת קיט, פס. .) ב כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאו".

נדרשת בהם (ראה לקו"ת ראה לג, ב ואילך). און בשעת שם א-ל ווערט נצטרף צוזאמען מיט שם הוי' (א-ל הוי') איז דער ענין בזה - אז די המשכה פון איל, פון חסד, למעלה מסדר ההשתלשלות, מקור כל ההמשכות וההשפעות, ווערט נמשך אין הוי', מלשון ה' הוה ויהי כאחד (זח"ג ונו סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. שעהי וה"א פ"ז (פב, א)), ד.ה. אז דאס ווערט נמשך און קומט אראפ כמו שהוא למעלה (מכל סדר ההשתלשלות) דא למטה אין ה' הוה ויהי, בכל מקום ובכל זמן לפי ענינו, כמו שהוא למעלה מכל סדר ההשתלשלות. וואס דער ענין פון א-ל הוי' (המשכת א-ל אין הוי') איז דער תוכן הענין פון פו. "זן" נוואס איז בגימטריא א-ל הוי'): "זן" איז דער ענין וואס דער אויבערשטער איז "זן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים" און "זן ומפרנס לכל", ווי מ'זאגט אין ברכת הזן, וואס איז נתתקן געווארן (דורך משה'ן) אויפן מן (ברכות מח, ב), לחם מן השמים, וואס דאס איז מדגיט פון וואנעט עס ווערט נמשך דער ענין פון "זן ד.ה. בפשטות, אז "זן" איז דער ענין וואס דער אויבערשטער איז "זן את העולם כולו", און "זן ומפרנס לכל", אז פון חסדו פון דעם אויבערשטן למעלה מעלה, דער מקור אויף אלע ההשפעות וההמשכות, ווערט נמשך הרחבה אין פרנסה לכאו"א דא למטה בגשמיות וברוחניות, און דאס ווערט נמשך למטה כמו שהוא למעלה - אן קיינע מדוה"ג און מניעות ועיכובים - המשכת א-ל אין הוי'. וואס דער שלימות פון די המשכה פון "זו" (דא למטה) וועט זיין בימות המשיח לע"ל; וויבאלד אבער אז מ'וויל דאך האבן דעם ענין פון "זו" (שלימות אין פרנסה בגשמיות וברוחניות כו') אויך איצטער אין זמן הגלות, און אלע גילויים דלעייל זיינען תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות (תניא רפ"ז) - דארף זיין אן אתעדלית איצטער וואס איז מעין פון שלימות ענין פון "זו" וואס וועט זיין לע"ל. וואס דערפאר זינגען די קינדער איצטער, נאך אין זמן הגלות, "ווי וואנט משיח באו", דוקא דעם ווארט "נאו" וואס איז בגימטריא "זו" בגימטריא א-ל הוי' - ווארום דאס איז נאך אין זמן הגלות, איז דא דער בקשה און דער תנועה פון "נאו" בגימטריא "זן" בגימטריא א-ל הוי', וואס וועט זיין בשלימות בימות המשיח. פח. די וואס ווילן זאגן אז דאס איז א "פורים תורה" - זאל זיי זיין צו געזונט; דער ענין איז אבער אן ענין אמיתי. און דער עיקר איז - אז א איך דארף וויסן, אז בשעת ער זעט אדער הערט א זאך (ווי לדוגמא דאס וואס די קינדער זינגען "ווי וואנט משיח באו"), איז דאס דערפאר וואס

את אשר יקרא אתכם באחרית הימים רבי סימון אמר מפלח גוג הראה להם היך מדיא באחרית הימים (יחזקאל לח טו) הנה על אדום תרד וני (ישעיה לרה), רבי יהודה אמר בנין בית המקדש הראה להם היך מדיא והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית י"י (שם ב), רבנן אמרי בא לגלות להם את הקץ ונתחסה ממנו, ר' יהודה בשם ר' אלעזר בר אבינא שני בני אדם נגלה להן הקץ וחזר ונתחסה מהם, ואלו הם יעקב ודניאל, דניאל, ואתה דניאל סתום [הדברים] וחתום 5 (דניאל יב ד), יעקב, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ראובן בכורי אתה (בראשית טס ג), מלמד שבא לגלות להם את הקץ ונתחסה ממנו, משל לאיהבי של מלך יהיה נפנה מן העולם והיו בניו סוכנין את ממתו, אמר להם כואי ואגלה לכם מסתירין של מלך, תלה עיניו והביט במלך, אמר להם היו זהירין בכבודו של מלך, כך אבינו יעקב תלה עיניו וראה שכינה עימדת על נביו, אמר להם 610 היו זהירין בכבודו של הקב"ה (ורבנן אמרי) כך היתה ערמו של קרן שיקעת ויורדת שוקעת ויורדת עד שעמדה חנה ונתפללה עליהן י"י ממית ומחיה מוריד שאול ויעל ושיא ב ו):

(ב) הקבצו ושמעו בני יעקב ר' כיציה זמנין אמ' לה בשם רבי חיאי וזמנין אמר לה ג

1 ע' אגדה נחלשים סדינ (ס"ט) סי' נ: 4 לעיל לר 1200 וסי': מדכס ספלים ל"ט סי' ז', ועי' סנדרין ל"ט ט': 7 לעיל לר 1201 וסי': י"א לקמן לר 1255:

2 הנה — וגו' [הנה.. תרד... ל' ת | יודה כירי סימון | בנין בנין | ל' ת | 8 יהיה — ויחי וגו' | ~ בראש הימים ת | אמ' ות | 4 יודן | לעזר בירי אבינה | נתגלה להם | 5 וחזר ל' | ואלו הם (הן ת) | ל' | אתה דניאל סתום | * הדברים וחתום | הרבי וגו' | וחתום דת | 6 את ל' ת | באחרית הימים] ~ לסוף יששה אלפים דכתי' באחרית היא ימים ה' חמשה אלפים ואל"ף אלף אחד הרי יששה ת, ל' | 7 אלא מלמד | את ל' ת | משל ל' | נפנה | נפטר ות | 8 סוכבים ות | למסתור | ואגלה | ונגלה | כיון שתלה עיניו וראה את המלך | 9 תלה יעקב אבינו | השיבנה ת | 10 זהירים ת | ורבנן — ויעל | רבנן אמרי.. ונתפללה י"י ממית ומחיה | ל' ת | 12 בני יעקב ל' | איר ברכיה ת | זמנין ות | אמרי ת | חיה | וזמנין ות | אמרי ת |

בני ישראל נעשו אגודה אחת מעצמם ומסקה כהם המחלוקת, או תקוים ההבטחה שכל השבטים יתבררו לאחר ויהיו לגוי אחד בארץ, ובכיוון ליתא חברו כתיב, אכן גם כשה"ג ישם הועתק, ורבנן אמרי צוה אותן על המחלוקת אמ' להן היו כל בם אסיפה אחת הרא היא דכתי' ובני עין אחד וכתיב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו חברו כתי' רסז טתוך שני עשו חבורה אחת יתקנו עצמם לגאולה כה כתי' אחריו היתה עלי יד ה', ומקרא זה הוא גם בכי"ו (ע' יחזקאל ל"ו א' ומ' א'), ונבונה יותר הגוי' שבדפוסים ועשיתי אותם לגוי וכו', אלא שישם נשתבש א ת כ ס וחת אחת ע"ח"ג, והגהתי כמו שהוא במקרא: 2 הנה על אדום וכו'. בתחלה סביא הפסוק מיוחזקאל באחרית הימים לדרוש קמנו שמלחמת גוג תהיה באחרית הימים, אולם בפסוק זה לא נזכרה מסל'ת גוג, ועל כן סביא הפסוק הנה על אדום תרד שדרשונו על טפלת גוג, ורמו טפלת גוג אחת היא ע"ס הנקטה באדום והיינו המלכות הרביעית והאחרונה, ועי' במ"ו לעיל צד 1082, וגם כשה"ג ע"ס 730 הובא, מפולת גוג הראה להן דכתי' באחרית הימים הנה על אדום תרד ר' יהודה כיר' סימון אמרי' בית המקדש הראם דכתי' והיה באחרית הימים יהיה הר בית ה' (מיכה ד' א'), וצ"ל נכון יהיה, והוא המקרא בישיעה, וכן שבשו בדפוסים מדרש החדשים, ונתקשה בו הרש"ש בחי', ובא"א חחק הפסוק הנה על אדום, וכן ליתא בכי"ו ובדפוסים החדשים, ובא"ב שם לא הובא ג"כ, ושם הדרש, ושיה אחות שמורות עיני זה יעקב שהראה לו הקב"ה כל מה שעתיד לעשות היאך הנביאים עומדים היאך בית המקדש נבנה והרב והיאך נג וטנג עתידין לעלות על ה' ועל משיחוד ועל שנאמר האספן וגו' באחרית הימים אימתי גוג ומנוג עולה שניא' באחרית הימים תהיי' והביאות יך אל ארצו אימתי בונה הקב"ה את ביתו דכתיב והיה באחרית הימים נכון וכו': 5 ואתה דניאל וכו', ולפני זה כתוב (דניאל י"י) ובאתי להבינך את אשר יקרה ליעקב באחרית הימים וגו', וכיון שאמר סתום הדברים משמע עליו דע הקץ, ואח"כ כתוב ואני שמעתי ולא אבין וגו' ויאמר לך דניאל כי סתמים וחתמים הדברים (פסוק ח' ושי') שנעלם ממנו, וכן יעקב רצה להגיד לבניו את אשר יקרא באחרית הימים, ולא אמר אלא ראובן בכורי וגו' שנתחסה ממנו (ובכיו"ו טעה הסופר ועשה סימן הפסק לפני ראובן בכורי אתה, כאלו התחיל מראובן מאמר אחר, ומחק תיבת אלא שכתובה שם לפני מלמד ע"ח"ג), ובמדרש תהלים שם הלשון, א"ר יודן בשם ר' אלעזר בר אבינא לשני בני אדם גילה להן הקב"ה את הקץ ליעקב ולדניאל ליעקב וכו' העלים סמנו שנאמר ראובן בכורי אתה וכן דניאל שנאמר ובאתי להבינך את אשר יקרה לעמך באחרית הימים כיון שבא לגלות את הקץ מהו אומר ואתה דניאל וכו', ועי' בסנהדרין שם, ובמדרש אגדה הובא, ושנים הם שבקשו לגלות את הקץ ודניאל, והורש שיעקב בא לגלות את הקץ מרווח הוא כמו שרוא במקומות שציינתי בשיטה חרשה לעיל ובמ"ו שם, ובכ"ו נוסף כאן הוספה זרה לגלות את הקץ לסוף ששה אלפים וכו' ע"ח"ג, ועי' ראש השנה ל"א א': 7 משל לאותבו וכו', משל זה נמצא בסגנון אחר בשיטה חדשה (מתחומא) לעיל שם, ועי' במ"ו שם, ולפי המשל כאן לא גלה אהובו של מלך את סודותיו לפי שראה את המלך ונבהל ממנו ושכח מה שרצה לוטר, וכן נעלם מיעקב עליו הקב"ה ונטמם לבו וכו' משל למלך וכו' האמינו על האוצרות של מלך כיון שבא למות קרא לבניו שיאמרו להן תיכין האוצרות של מלך וירע המלך ונגלה עליו כיון שראה את המלך נתבהל ולא אמר מה שהיה מבקש לוטר וכו' כך יעקב בקש להתראות לבניו מה שעתיד להיות מיד נתראה לו הקב"ה ולא מצא מה לוטר אלא אמר להן התיראו מן הקב"ה וכו', ועי' גם בשכל מוכ צד 811, וביב"ח נדחק בוח ורצה להגיה ד"א משל ע"ש, ובכס"ג שם הובא, מושלון אותו משל למה הדבר דומה למלך שהיה מדרב עס אהבו בלשון מסתירין פעם אחת חלה אהבו שלמלך ונטח למות קרא לבנו ואמ' לו בני בוא ואגלה לך מסתירין שלמלך תלה עיניו וראה את המלך אמ' לו בני הוי וחזר וכו' כך כתי' ויקרא יעקב אל בניו תלה עיניו והביט בהקב"ה אמ' להן בני חזרו בכבודו של הקב"ה וכו': 10 ורבנן אמרי וכו', מאמר זה מקומו לקמן בס"ר וכו' שהוא גם